

Стратегију за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године

Стратегија је објављена у "Службеном гласнику РС", бр. 97/2023 од 3.11.2023. године.

1. УВОД

У складу са Законом о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 128/20 и 116/22), Министарство привреде надлежно је, између осталог, за утврђивање политика и стратегија привредног развоја и за мере економске политике за развој малих и средњих предузећа и предузетника (у даљем тексту: МСПП) и занатства.

У претходном периоду јавна политика у овој области била је дефинисана Стратегијом за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015–2020. године („Службени гласник РС”, број 35/15, у даљем тексту: Стратегија МСПП), заједно са пратећим Акционим планом.

У циљу остваривања континуитета утврђивања и спровођења јавних политика у овој области, Министарство привреде у марту 2022. године, започело је рад на новом документу јавне политике – Стратегији за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године (у даљем тексту: Стратегија). Имајући у виду да је сектор МСПП диверзификован и обухвата различите правне форме и модалитете пословања привредних субјеката, а како би се оптимизовала употреба термина и обезбедио континуитет са претходним развојним документима, термин МСПП, који ће бити коришћен у тексту ове стратегије, обухвата микро, мала и средња привредна друштва, задруге, предузетнике и све подгрупе ових правних лица као што су жене предузетници и занатлије.

У мају 2022. године, Министарство привреде формирало је Радну групу за израду Предлога стратегије, у коју су позвани да делегирају чланове сви органи државне управе који су идентификовани као релевантни за будуће правце развоја сектора МСПП у Републици Србији. Радом радне групе руководило је Министарство привреде, а чланове су чинили представници: Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Министарства рударства и енергетике, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства заштите животне средине, Министарства трговине, туризма и телекомуникација, Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарства омладине и спорта и Кабинета министра без портфеља задуженог за иновације и технолошки развој. Такође, своје представнике делегирала је и Привредна комора Србије (у даљем тексту: ПКС).

Изради текста Стратегије претходила је *ex-post* анализа ефеката спровођења претходног документа јавне политике за подршку развоја МСПП, *ex-ante* анализа нове Стратегије, као и припрема других аналитичких докумената релевантних за креирање политике МСПП, укључујући и статистичке анализе развоја сектора у претходном средњорочном периоду.

Свеобухватне консултације са свим заинтересованим странама одвијале су се све време трајања процеса припреме текста Стратегије кроз јавно-приватни дијалог (у даљем тексту: ЈПД) са приватним сектором, локалним самоуправама, локалним и регионалним организацијама и институцијама за подршку МСПП, универзитетима, организацијама цивилног друштва. Поред тога, органи државне управе, организације јавне управе, као и експертска заједница и привредне коморе позвани су да доставе своје прилоге у писаној форми. Такође, преко портала е-Консултације, сви заинтересовани су били у прилици да дају предлоге и сугестије за нове стратешке правце развоја политике МСПП у Републици Србији.

Полазећи од смерница Европске уније везаних за политику развоја МСПП, а на основу прикупљених података кроз све наведене процесе и сагледавања остварених резултата у претходном периоду, утврђене су полазне основе за припрему Стратегије и формулисани правци даљег развоја сектора МСПП у наредном петогодишњем периоду.

2. ПРАВНИ ОКВИР И ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ РЕЛЕВАНТНИ ЗА СТРАТЕГИЈУ

Најважнији закони и подзаконски акти којима се уређују услови за оснивање и рад МСПП, као и њихово институционално окружење су:

Закон о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21), који уређује правни положај привредних друштава и других облика организовања привредних субјеката, а нарочито њихово оснивање, управљање, статусне промене, промене правне форме, престанак и друга питања од значаја за њихов положај, као и правни положај предузетника.

Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре („Службени гласник РС”, бр. 99/11, 83/14, 44/18 – др. закон, 31/19 и 105/21), који уређује поступак регистрације, евидентирања и објављивања података и докумената који се воде у Регистру привредних субјеката, као и предмет регистрације, евиденције и објављивања у регистрима и евиденцијама које води Агенција за привредне регистре.

Закон о рачуноводству („Службени гласник РС”, бр. 73/19 и 44/21 – др. закон), који уређује област рачуноводства и утврђује обавезе привредних субјеката у овој области, укључујући вођење пословних књига и финансијско извештавање. Закон посебно уређује разврставање правних лица и предузетника по величини и предвиђа примену међународног стандарда финансијског извештавања за мала и средња правна лица.

Правна лица и предузетници, у смислу Закона о рачуноводству, разврставају се на микро, мала, средња и велика правна лица, у зависности од просечног броја запослених и пословног прихода у пословној години и вредности укупне активе утврђене на датум биланса редовног годишњег финансијског извештаја.

У микро правна лица разврставају се она правна лица и предузетници који на датум биланса не прелазе граничне вредности два од следећих критеријума: 1) просечан број запослених десет; 2) пословни приход 700.000 евра у динарској противвредности; 3) вредност укупне активе на датум биланса 350.000 евра у динарској противвредности.

У мала правна лица разврставају се она правна лица и предузетници који на датум биланса прелазе граничне вредности два критеријума из става 6. овог одељка, али не прелазе граничне вредности два од следећих критеријума: 1) просечан број запослених 50; 2) пословни приход 8.000.000 евра у динарској противвредности; 3) вредност укупне активе на датум биланса 4.000.000 евра у динарској противвредности.

У средња правна лица разврставају се она правна лица и предузетници који на датум биланса прелазе граничне вредности два критеријума из става 7. овог одељка, али не прелазе граничне вредности два од следећих критеријума: 1) просечан број запослених 250; 2) пословни приход 40.000.000 евра у динарској противвредности; 3) вредност укупне активе на датум биланса 20.000.000 евра у динарској противвредности.

Закон о ревизији („Службени гласник РС”, број 73/19), који је за МСПП битан јер утврђује обавезу вршења ревизије у односу на

величину правног лица, односно остварен приход, као и у односу на друге критеријуме.

За пословање сектора МСПП од значаја су закони који регулишу њихово свакодневно пословање односно куповину и продају производа, добара и услуга у земљи и иностранству, као што су Закон о електронском фактурисању¹, Закон о фискализацији², Закон о роковима измирења новчаних обавеза у комерцијалним трансакцијама³, Закон о платном промету⁴ и Закон о девизном пословању⁵.

Посебну важност имају и закони којима су дефинисане пореске обавезе МСПП, а пре свега Закон о порезу на добит правних лица⁶, Закон о порезу на додату вредност⁷, као и Закон о пореском поступку и пореској администрацији⁸.

За дефинисање права и обавеза МСПП приликом ангажовања радника, важну улогу имају и радно-правни прописи (Закон о раду⁹, Закон о запошљавању и осигурању у случају незапослености¹⁰ и др.) и прописи о безбедности и здрављу на раду (Закон о безбедности и здрављу на раду¹¹ и његови подзаконски акти).

У случају немогућности превазилажења проблема у сопственом пословању, али и у циљу заштите својих потраживања, за МСПП је важан Закон о стечају („Службени гласник РС”, бр. 104/09, 99/11 – др. закон, 71/12 – УС, 83/14, 113/17, 44/18 и 95/18), којим се уређују услови и начин покретања и спровођења стечаја над правним лицима.

Поред наведених закона, правни оквир за пословање МСПП чине и други прописи који имају утицаја на пословно окружење и услове пословања привредних субјеката, односно посредно утичу на рад МСПП, као што су, поред осталог прописи у области заштите права потрошача, прописи у области екологије којима се дефинишу обавезе привредних субјеката у односу на заштиту животне средине, као и секторско законодавство, релевантно према делатностима које обављају МСПП.

Закон о социјалном предузетништву („Службени гласник РС”, број 14/22) уређује појам, циљеве, начела и област деловања социјалног предузетништва, услове за стицање и престанак статуса социјалног предузетништва и друга питања од значаја за социјално предузетништво у Републици Србији и који као једини закон на посебан начин одређује специфичну област предузетништва.

Уредба о правилима за доделу државне помоћи („Службени гласник РС”, бр. 13/10, 100/11, 91/12, 37/13, 97/13, 119/14, 23/21 – др. уредба, 23/21 – др. уредба, 62/21 – др. уредба, 62/21 – др. уредба, 62/21 – др. уредба, 99/21 – др. уредба, 99/21 – др. уредба, 20/23 – др. уредба, 43/23 – др. уредба и 48/23 – др. уредба), ближе уређује правила за доделу државне помоћи, односно за оцену дозвољености пријављене или додељене државне помоћи, ради усклађивања са садржином инструментата тумачења које су у вези са државном помоћи усвојиле институције Европске заједнице. Посебан значај ова уредба за сектор МСПП има због одредбе члана 2а, која уређује мерила за одређивање малих, средњих и великих привредних субјеката, а користи се приликом доделе подстицаја овом сектору.

У смислу Уредбе о правилима за доделу државне помоћи:

– мали привредни субјект је привредни субјект за који се утврди да има мање од 50 запослених и ако је његов годишњи промет и/или укупан годишњи биланс мањи од 10 милиона евра у динарској противвредности.

– средњи привредни субјект је привредни субјект за који се утврди да има између 50 и 250 запослених и ако је његов годишњи промет мањи од 50 милиона евра и/или укупан годишњи биланс мањи од 43 милиона евра у динарској противвредности.

– велики привредни субјект је привредни субјект који није средњи или мали привредни субјект.

У току израде ове стратегије, идентификовано је више од 20 других докумената јавне политике (стратегије и програми) од значаја за сектор МСПП.

Документа јавне политике, односно стратегије и програми, са посебним освртом на мере које су непосредно или посредно односе на мала, средња предузећа и предузетнике, односе се на следеће области јавних политика.

1 „Службени гласник РС”, бр. 44/21, 129/21 и 138/22.

2 „Службени гласник РС”, бр. 153/20, 96/21 и 138/22.

3 „Службени гласник РС”, бр. 119/12, 68/15, 113/17, 91/19, 44/21, 44/21 – др. закон, 130/21 и 138/22.

4 „Службени лист СРЈ”, бр. 3/02 и 5/03 и „Службени гласник РС”, бр. 43/04, 62/06, 111/09 – др. закон, 31/11 и 139/14 – др. закон.

5 „Службени гласник РС”, бр. 62/06, 31/11, 119/12, 139/14 и 30/18.

6 „Службени гласник РС”, бр. 25/01, 80/02, 80/02 – др. закон, 43/03, 84/04, 18/10, 101/11, 119/12, 47/13, 108/13, 68/14 – др. закон, 142/14, 91/15 – аутентично тумачење, 112/15, 113/17, 95/18, 86/19, 153/20 и 118/21.

7 „Службени гласник РС”, бр. 84/04, 86/04 – исправка, 61/05, 61/07, 93/12, 108/13, 68/14 – др. закон, 142/14, 83/15, 108/16, 113/17, 30/18, 72/19, 153/20 и 138/22.

8 „Службени гласник РС”, бр. 80/02, 84/02 – исправка, 23/03 – исправка, 70/03, 55/04, 61/05, 85/05 – др. закон, 62/06 – др. закон, 61/07, 20/09, 72/09 – др. закон, 53/10, 101/11, 2/12 – исправка, 93/12, 47/13, 108/13, 68/14, 105/14, 91/15 – аутентично тумачење, 112/15, 15/16, 108/16, 30/18, 95/18, 86/19, 144/20, 96/21 и 138/22.

9 „Службени гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17 – УС, 113/17 и 95/18 – аутентично тумачење.

10 „Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17, 113/17 – др. закон и 49/21.

11 „Службени гласник РС”, број 35/23.

А) Привреда и конкурентност

Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године („Службени гласник РС”, број 35/20) је плански документ јавне политике чији је циљ подизање конкурентности индустрије Републике Србије и хоризонталног је карактера, односно не утврђује секторске приоритете већ се бави питањима важним за реиндустријализацију и квалитативну трансформацију српске привреде, укључујући и МСПП. Визија стратегије је отворена, регионално и глобално конкурентна, инвестиционо активна, образована, иновативна и дигитално трансформисана индустрија Републике Србије која снажно подржава привредни раст и подизање квалитета живота њених грађана.

Утврђени су следећи посебни циљеви стратегије: унапређена дигитализација пословних модела индустријске производње, развој индустрије базиране на иновацијама и развоју виших фаза технолошке производње, повећан укупни обим инвестиција у индустрију уз раст квалитета инвестиција, унапредити технолошку структуру извоза и трансформација индустрије од линеарног ка циркуларном моделу.

Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године („Службени гласник РС”, број 21/20, у даљем тексту: Стратегија паметне специјализације) је јавна политика у области иновација који има за циљ да подстакне раст на начин да се региони фокусирају на оне области у којима имају конкурентске предности, те стога дефинише секторске приоритете. Препознати сектори су: Храна за будућност, Информационо-телекомуникационе технологије, Машине и производне процеси будућности и Креативне индустрије. Стратегија паметне специјализације представља свеобухватну агенду за привредну трансформацију која укључује: усмеравање подршке и инвестиција на кључне националне/регионалне приоритете, изазове и потребе за развојем заснованим на знању, заснованом на снагама, компаративним предностима и потенцијалу за извршност одређене државе или региона, подршку технолошким и практичним иновацијама са циљем да се охрабре инвестиције приватног сектора, укључивање заинтересованих страна и подстицање иновација и експериментисања и заснованост на доказима и постојање система праћења и евалуације.

Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 125/21) садржи више релевантних мера за МСПП, поготово у области ИКТ, као што су Подстицање развоја тржишта предузетничког капитала (3.2.), Креирање механизма и основа за групно финансирање (3.3.), Успостављање механизма за препознавање различитих актера стартап екосистема (4.1.) и Унапређење пореског оквира за пословање стартапа (4.2). Нарочито су значајне мере Популаризација стартап културе и развој предузетничког духа (5.1.) и Унапређење међународне препознатљивости српског стартап екосистема (5.2.).

Програм економских реформи (ЕРП) за период 2022–2024. године, поред осталог, садржи структурну реформу број 14 Развој стартап

екосистема, чије се активности заснивају на наведеној Стратегији развоја стартап екосистема Републике Србије. У погледу других релевантних структурних реформи, треба имати у виду СР4 Унапређење квалитета пружања јавних услуга кроз оптимизацију и дигитализацију административних поступака – е-Папир, која је преузела наставак активности из претходног Програма за поједностављивање административних поступака и регулативе „е-Папир“ за период 2019–2021. године.

Б) Просвета, наука и технолошки развој

Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“, („Службени гласник РС“, број 10/21) – садржи меру која обухвата подизање капацитета унутар сектора МСПП, јачање веза између научно-истраживачких организација (НИО) и јавних предузећа и система, као и привреде у целини.

Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године („Службени гласник РС“, број 63/21) садржи активности наставка подршке развоју и остваривању студијских програма по дуалном моделу, као и обезбеђивање услова за реализацију практичне наставе. Предности овог модела и начин реализације наставе, као и водич кроз дуално образовање детаљније су представљени у публикацији „Национални модел дуалног образовања – пут у будућност Србије“, коју је објавило Министарство просвете, науке и технолошког развоја 2020. године.

В) Информационо друштво

Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020–2025. године („Службени гласник РС“, број 96/19) предвиђа Меру – Подршка стартап компанијама и МСПП у области вештачке интелигенције (Мера 3.1.).

Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године („Службени гласник РС“, бр. 21/20 и 8/23) не садржи мере и активности непосредно специфичне за МСПП, али се у документу констатује да мала и средња предузећа (МСП) чине тек нешто више од петине укупног броја ИТ фирми.

Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС“, број 86/21) представља међусекторску стратегију којом се утврђују циљеви и мере за развој информационог друштва и информационе безбедности. Стратегија садржи посебну меру – Дигитална трансформација МСПП (Мера 2.3), којом је предвиђено оснивање и рад Центра за дигиталну трансформацију (ЦДТ) у саставу Привредне коморе Србије – национални хаб иновативних пракси усмерен, пре свега, ка микро, малим и средњим предузећима.

Г) Урбанизам и просторно планирање

Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године („Службени гласник РС“, број 47/19) поред осталог, дефинише стратешке правце развоја, који су предвиђени и Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС“, број 88/10), а у склопу којих је посебан показатељ број МСПП на 1000 становника у урбаном подручју.

Д) Запошљавање, социјална политика и равноправност

Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС“, бр. 18/21 и 36/21 – исправка) предвиђа пакет мера, који садржи меру – Подстицање креирања послова (1.3). Овом мером је предвиђено да министарство надлежно за послове привреде, Фонд за развој Републике Србије (у даљем тексту: ФЗР) и друге институције, наставе са пружањем подршке почетку пословања, али и расту и развоју већ покренутих послова у оквиру микро, малих и средњих предузећа и предузетника.

Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године („Службени гласник РС“, број 103/21) предвиђа меру – Успостављање системске подршке за започињање, развој и раст бизниса у већинском власништву жена и повећање профитабилности њихових предузетничких активности. Ова мера има за циљ да смањи родни јаз у предузетништву, повећа учешће жена у предузетништву, олакша излазак из неформалне економије, повећа приходе, профитабилност, одрживост и стопу преживљавања бизниса у власништву жена.

Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године („Службени гласник РС“, број 23/22) ставља посебан акценат на промовисање предузетништва за незапослена лица ромске националности, односно за покретање сопственог посла, као и додатну менторску подршку, како би се повећале шансе за одрживост покренутог посла.

Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021–2027. године („Службени гласник РС“, број 21/20) предвиђа унапређење услова живота и рада у привредном и друштвеном сектору, односно омогућавање запошљавања кроз развој иновативног предузетништва и оснивања малих и средњих предузећа.

Ђ) Омладина

Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године („Службени гласник РС“, број 9/23) предвиђа, поред осталог, у Мери 4.3, подршку предузетништву, социјалном предузетништву и запошљивости младих.

Е) Финансијска тржишта

Стратегија за развој тржишта капитала у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС“, број 102/21) као један од разлога за доношење, наводи потребу да се обезбеди диверсификација извора финансирања, који треба да допринесе смањењу трошкова прикупљања капитала, посебно у случају малих и средњих предузећа. Развој тржишта текућих обавеза компанија, посебно факторинг трансакција, омогућава да мала и средња предузећа користе потраживања која држе од својих купаца као залог или гаранцију за добијање кредита у сврхе обртног капитала.

Ж) Туризам

Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Службени гласник РС“, број 98/16) садржи посебан одељак под називом „Мислити прво на мало“, у којем се излажу потенцијалне пословне могућности за развој предузетништва и МСПП у области туризма. Наиме, предвиђене су посебне мере подршке развоју предузетништва и МСПП у области туризма. То су мера – Праћење и извештавање о стању развијености предузетништва и МСПП у привредној структури туризма Републике Србије и мера – Подршка развоју МСПП у области туризма, путем наставка и даљег развоја програма кредитирања у циљу подстицања квалитета туристичке понуде и унапређења постојећих мера подршке у области туризма са нагласком на сектор МСПП.

З) Енергетика

Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС“, број 101/15), поред осталог, предвиђа усмеравање развоја енергетских капацитета у правцу производње опреме и постројења за коришћење обновљивих извора енергије, нарочито биомасе и хидроенергије, а релативно мањи капацитети ових производних јединица су идеални за развој малих и средњих предузећа.

И) Заштита животне средине

Програм заштите природе Републике Србије за период 2021. до 2023. године („Службени гласник РС“, број 53/21) садржи мере заштите природе и очувања биолошке разноврсности, у контексту одрживог развоја, укључујући активности привредних субјеката.

Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024. године („Службени гласник РС“, број 137/22) предвиђа подршку привредним субјектима за унапређење ефикасности производње, кроз примену нових технологија, енергетску ефикасност, коришћење обновљивих извора енергије и материјала.

Ј) Јавна управа

Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године („Службени гласник РС”, број 42/22) кроз посебан циљ 5. Јавна управа на ефикасан и иновативан начин пружа услуге које одговарају на потребе крајњих корисника и унапређују њихово корисничко искуство, и усмерена је на развој и унапређење кориснички оријентисаних услуга кроз унапређење процеса развоја и оптимизације постојећих услуга, као и унапређење њиховог квалитета.

Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2019–2023. године („Службени гласник РС”, број 82/19), предвиђа одређене новине које имају за циљ, између осталог, олакшавање учешћа у поступцима јавних набавки, а што је од посебног значаја за мала и средња предузећа. Побољшању праћења нивоа учешћа малих и средњих предузећа у јавним набавкама допринеће и увођење обавезе уношења података о додели уговора таквим предузећима у склопу обавештења о додели уговора.

Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом са Акционим планом за период 2021–2025. („Службени гласник РС”, број 113/21), предвиђа меру унапређења пословног окружења и смањења административних трошкова за привреду и грађане кроз употребу алата анализе ефеката прописа (ММСП тест, калкулатор административног трошка и контролна листа ефеката прописа на конкуренцију). Мера подразумева редифинисање обавезе примене ових тестова и калкулација, како би се прецизно приказао начин представљања резултата примене датих алата у оквиру извештаја о анализи ефеката прописа, и то за прописе који имају ефекат на микро, мале и средње привредне субјекте и конкуренцију.

Имајући у виду да је политика МСПП вишедимензионална и мултисекторска, овом стратегијом дефинисани су циљеви и мере које могу бити предмет и других докумената јавне политике¹². У циљу рационализације у систему јавних политика и ефективнијег и ефикаснијег управљања њеним спровођењем, једно од начела које је поштовано при изради ове стратегије и акционог плана било је да се не понављају мере и активности већ предвиђене другим документима јавних политика, чије ће остварење допринети реализацији циљева и ове стратегије, већ да се у таквим областима предвиде само додатне мере, специфично усмерене на МСПП, са два изузетка:

1. активности директне финансијске и нефинансијске подршке МСПП, које спроводи министарство надлежно за област привреде са партнерима и које су увршене у документа јавних политика у другим областима јер доприносе остваривању и њихових циљева, иако суштински представљају инструменте политике развоја предузетништва;

2. активности директне финансијске подршке чији су корисници МСПП, а реализују се у области јавних политика које се односе на иновације, дигитализацију и индустријску политику.

¹² Код одговарајућих посебних циљева и мера у тексту ће бити дата релевантна веза.

Најважније међународне и регионалне политике од значаја за формулисање Стратегије

Уједињене нације

Агенда Уједињених нација за одрживи развој од 2015. до 2030. године (Агенда 2030)¹³ укључује три димензије одрживог развоја – економски раст, социјалну инклузију и заштиту животне средине. Државе потписнице, међу којима је и Република Србија, обавезале су се да ће кроз свеобухватан и међусекторски приступ ангажовати све ресурсе како би до 2030. године оствариле 17 циљева одрживог развоја (ЦОР)¹⁴. ЦОР су проистекли из Миленијумских циљева развоја и препознају да борба против сиромаштва иде руку под руку са економским растом и индустријализацијом и унапређењем области које укључују различите друштвене потребе као што су здравље, образовање, социјална заштита и здрава животна средина и заједнице отпорне на климатске промене.

Иако су сви циљеви међусобно повезани, за политику МСПП нарочито су значајни ЦОР 8 Достојанствен рад и економски раст и ЦОР 9 Индустрија, иновације и инфраструктура, али и ЦОР 4 Квалитетно образовање, ЦОР 5 Равноправност, ЦОР 7 Доступна и чиста енергија, ЦОР 12 Одговорна потрошња и производња и ЦОР 13 Климатске промене.

¹³ Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, септембар 2015. године <https://sdgs.un.org/2030agenda>

¹⁴ Циљеви одрживог развоја, доступно на: <https://sdgs.un.org/goals>

Европска унија

Политика МСПП потпада под комплементарне надлежности Европске уније (у даљем тексту: ЕУ), односно у области у којима ЕУ делује у сврху подршке, координације и допуне у активностима и политикама држава чланица.

ЕУ је, кроз комуникацију Европске комисије ка Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном комитету, као и Комитету региона, у марту 2020. године усвојила нови стратешки документ „Стратегија МСП за одрживу и дигиталну Европу”¹⁵ (у даљем тексту: ЕУ Стратегија МСП) који је заснован на оствареним резултатима примене ранијег стратешког документа у овој области, Акта о малим предузећима (СБА)¹⁶, као и текућим развојним приоритетима и потребама МСПП у ЕУ. Истовремено, имајући у виду значајан утицај пандемије COVID-19 на привредни сектор, искуства примењена на савладавање њених негативних утицаја су такође представљала специфичан допринос у креирању оријентације овог документа.

У таквим условима, главни приоритети СБА (Промоција предузетништва; Смањење регулаторних препрека; Приступ финансијама; Приступ тржиштима и интернационализација) су трансформисани у следећа три главна стуба ЕУ Стратегије МСП:

- Изградња капацитета и подршка транзицији ка одрживости и дигитализацији;
- Смањење регулаторних препрека и унапређење приступа тржишту;
- Унапређење приступа финансијама.

Основни циљ нове ЕУ политике у области предузетништва је да се ослободе потенцијали свих МСПП у ЕУ како би могли да предводе двоструку транзицију привреде (ка одрживости и дигитализацији) уз значајно повећање броја МСПП укључених у одрживи развој, као и оних који користе дигиталне технологије.

¹⁵ An SME Strategy for a sustainable and digital Europe, доступно на: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-sme-strategy-march-2020_en.pdf

¹⁶ Стратешки документ који је ЕУ усвојила 2008. године и који је сектор МСПП поставио у центар свих политичких и економских тема за брз и просперитетан развој ЕУ. Република Србија је у потпуности учествовала у спровођењу приоритета документа, који су интегрисани као саставни део акционих планова за реализацију политике МСПП у Републици Србији.

Европски зелени договор (The European Green Deal – ЕГД) – Зелена агенда ЕУ

На формулисања нове стратегије МСПП у ЕУ, снажан утицај имао је Европски зелени договор (ЕГД), у смислу усмерења будућег развоја МСПП ка одрживој и зеленој економији. ЕГД је нова парадигма ЕУ која у центар ставља зелену транзицију ка климатски неутралној привреди, чији су главни циљеви достизање нулте емисије гасова са ефектом стаклене баште до 2050. године, економски развој који не почива на употреби природних ресурса и осигуравање да „ниједна особа и ниједно место не буду запостављени”.

Европска зелена агенда за Западни Балкан

На самиту у Софији 2020. године потписивањем софијске декларације економије Западног Балкана, укључујући Републику Србију, државе Западног Балкана прихватиле су принципе Европског зеленог договора, чиме се Западни Балкан прикључио напорима да се убрзано изврши трансформација према модерној, климатски неутралној, ресурсно-ефикасној и конкурентној економији. Предвиђено је да се конкретне активности реализују у оквиру следећих пет стубова ЕГД који се односе на Западни Балкан:

- I. Декарбонизација: клима, енергија, мобилност
- II. Циркуларна економија
- III. Смањење загађености ваздуха, воде и земљишта
- IV. Одрживи системи производње хране и рурална подручја
- V. Биодиверзитет: заштита и обнова екосистема.

Економски и инвестициони план за Западни Балкан

Истовремено са усвајањем софијске декларације, усвојен је и Економски и инвестициони план за Западни Балкан, осмишљен да подржи дугорочни зелени друштвено-економски опоравак региона. Економски и инвестициони план за Западни Балкан идентификовао је десет кључних области економског развоја¹⁷, а за његову имплементацију предвиђено је до девет милијарди евра из Инструмента за претприступну помоћ (ИПА) III (2021–2027). Поред осталих, посебно су значајне иницијативе за развој приватног сектора, у оквиру којих ЕУ планира да повећа финансијску подршку за јачање конкурентности микро и малих и средњих предузећа у стратешким секторима и подстицање зеленог раста и циркуларне економије.

¹⁷ Одрживи транспорт и енергетска повезаност, зелена и дигитална трансформација, јачање конкурентности приватног сектора и подршка здравству, образовању и социјалној заштити, укључујући гаранцију младих за стварање могућности за запошљавање младих.

Европске интеграције Републике Србије

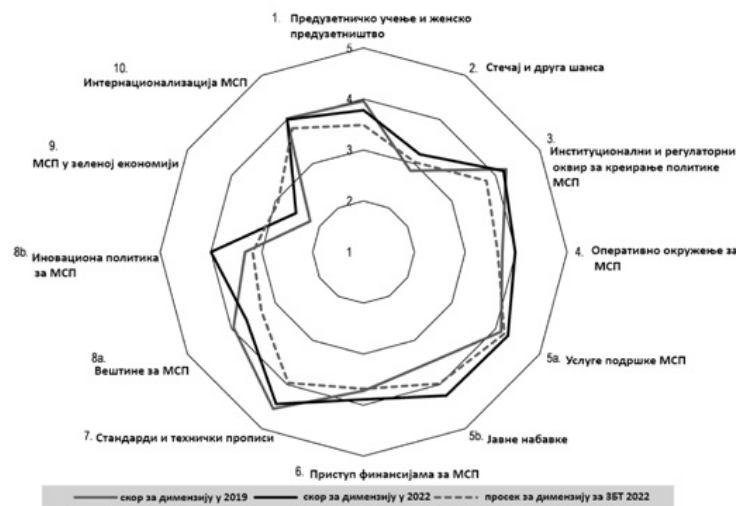
Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране („Службени гласник РС”, број 83/08), у члану 95. Мала и средња предузећа, дефинише оквире сарадње у овој области и предвиђа обавезу Републике Србије да приликом дефинисања политика у овој области у обзир узима приоритетне области из правних тековина ЕУ.

Република Србија је статус кандидата за чланство у ЕУ стекла 2012. године, а приступни преговори отворени су на Међувладиној конференцији у јануару 2014. године. У оквиру преговора о чланству Републике Србије у ЕУ, област подршке развоју МСПП налази се у оквиру поглавља 20 „Предузетништво и индустријска политика”, које је међу првима отворено. У Извештају о напретку за 2022. годину¹⁸, Европска комисија (ЕК) констатује да је Република Србија у оквиру Поглавља 20 остварила умерени ниво спремности, као и одређени напредак у односу на претходни извештај из 2021. године и даје три препоруке, и то да се:

- настави са напорима да унапреди предвидивост пословног окружења, а пре свега да осигура директну укљученост привреде у процесе доношења закона и јавних политика;
- донесе нова Стратегија развоја МСП и предузетништва;

– реалоцирају буџетска средства са подстицаја страним директним инвестицијама на финансијску и стручну подршку МСПП.¹⁹

Република Србија учествује у регионалном процесу праћења спровођења европског оквира политике МСПП за Западни Балкан и Турску – Индекс политике МСП (SME Policy Index),²⁰ који заједнички воде Организација за економску сарадњу и развој (ОЕЦД), ЕК, Европска тренинг фондација (ЕТФ) и Европска банка за обнову и развој (ЕБРД), у блиској сарадњи са представницима јавног сектора и заинтересованих страна са Западног Балкана и Турске. Овај инструмент осмишљен је 2006. године у циљу праћења спровођења Европске повеље о малим предузећима, а касније је прилагођен да прати имплементацију десет принципа СБА. Последње, шесто издање извештаја покрива период 2019–2021. године и такође се заснива на праћењу спровођења десет принципа СБА²¹, а сумарни резултати за Републику Србију приказани су на Слици 1.

Слика 1. Резултати Индекса политике МСП за Србију (за 2019. и 2022. годину)

У извештају се констатује да је Република Србија посвећена остваривању принципа СБА, да је један од лидера у региону и да је остварила добар напредак у имплементацији СБА у односу на претходни извештајни период (2016–2018. године). Такође се наводи да је Република Србија посвећена сталном унапређењу пословног окружења и рангирана у прве три економије у скоро свим димензијама СБА. Истакнуто је и да је најзначајнији напредак остварен у димензији 8б. Иновациона политика за МСПП, а надпросечан резултат остварен је и у областима:

- Димензија 4: Оперативно окружење за МСПП;
- Димензија 5а: Услуге подршке МСПП;
- Димензија 5б: Јавне набавке;
- Димензија 6: Приступ финансијама за МСПП;

- Димензија 7: Стандарди и технички прописи;
- Димензија 10: Интернационализација МСПП.

Као најважнији остварени резултати у извештају се наводе: успостављање новог портала е-Управе за дигиталне услуге, унапређење приступа МСПП услугама за подршку развоју пословања, унапређење приступа финансијама, ојачан оквир иновационе политике и боља доступност финансијске подршке за иновације, као и напредак у смањењу трговинских баријера и усаглашавање са стандардима ЕУ.

Извештај такође наводи области у којима има највише простора за побољшања:

- Развој система за рано упозорење као мере за спречавање инсолвентности и одржавања здравог екосистема за МСПП (Димензија 2: Стечај и друга шанса);
- Увођење свеобухватног правног оквира како би се олакшало успостављање небанкарских финансијских инструмената (Димензија 6. Приступ финансијама за МСПП);
- Успостављање свеобухватног праћења спровођења и вредновања резултата свих програма који се односе на предузетничко учење и унапређење вештине, које треба да укључи родни аспект (Димензија 1. Предузетничко учење и женско предузетништво);
- Унапређивање финансијске подршке која би охрабрила „озелењавање“ МСПП (Димензија 9. МСП у зеленој економији);
- Израдања поверења у е-трговини између потрошача и МСПП (Димензија 10. Интернационализација МСПП).

18 Доступно на: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/serbia-report-2022_en

19 Извештај ЕК за Србију, 2022. године, доступно на: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/serbia-report-2022_en; приступљено: 24. октобра 2022. године.

20 Више на: https://www.oecd-ilibrary.org/development/sme-policy-index_24136883

21 Имајући у виду да је у 2020. години усвојен нови оквир политике МСПП у ЕУ (ЕУ Стратегија МСПП), у наредном периоду се очекује усклађивање методологије Индекса политике МСП за Западни Балкан и Турску са том новом ЕУ политиком.

3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

3.1. Преглед и анализа постојећег стања

Макроекономска кретања

На макроекономску ситуацију у протеклом периоду значајно су утицали најпре пандемија вируса COVID-19, а затим и ратни сукоб у Украјини, који су након периода раста и експанзије привреде донели ризике како по питању будућег економског раста тако и очувања макроекономске стабилности. Тек што је привреда у Републици Србији, али и глобално, започела опоравак од последица вируса COVID-19, уз обећавајуће пројекције за период 2022–2024. година^[1], економију је погодила нова криза, изазвана сукобима у Украјини крајем фебруара 2022. године. Последице ове нове кризе почеле су да се осећају у другом кварталу 2022. године, кроз раст цена енергената, хране и одређених сировина, промене транспортних рута, као и новог поремећаја у глобалним ланцима снабдевања, али ће негативни ефекти бити присутни и у наредном периоду јер су покренуте структурне промене у геополитичком и економском окружењу. Те промене огледају се у заоштравању политичких односа, динамичном прекомпоновању међусобних економских односа великих привреда са трендом деглобализације и убрзаној енергетској транзицији праћеној радикалним променама извора снабдевања. Висока инфлација попримила је дугорочни карактер на глобалном нивоу, што је последично довело до заоштравања монетарних политика централних банака и раста трошкова задуживања, чиме је додатно успорена привредна активност великог дела глобалне привреде, уз све већи ризик од уласка у рецесију.

Правовременим реакцијама и пакетима мера подршке како привреди, тако и становништву, Република Србије се успешно изборила са последицама економске кризе узроковане пандемијом вируса COVID-19. Током две пандемијске године кумулативан раст БДП је био 6,4%^[2] што је представљао један од најбољих резултата у Европи, а већ у првом кварталу 2021. године домаћа привреда је премашила ниво економске активности из предпандемијског периода и наставила опоравак. Доминантни носилац тог раста био је услужни сектор, који је истовремено био и највише погођен пандемијом у 2020 години. Нарочито добре резултате остварио је сектор информационо-комуникационих технологија, који је током две пандемијске године достигао кумулативни раст БДВ од 14,3%, уз раст извоза ИКТ услуга од 30,6%, а трендови раста су се наставили и у 2022. години. Индустијска производња и грађевинска активност су такође допринели опоравку, док је једино пољопривреда имала негативан допринос.

Поред тога, дошло је и до структурних побољшања која се огледају у креирању нових и проширењу постојећих извозно конкурентних производних капацитета, као и у даљем убрзаном развоју путне и железничке инфраструктуре којима се трајно повећао потенцијал домаће привреде. Такође, прилив страних директних инвестиција (СДИ) које су обезбеђивале више него пуну покривеност дефицита текућег рачуна, наставио је да буде стабилан. Раст економске активности и пакет економске подршке резултирали су очувањем радним места, са стопом незапослености у 2022. од 9,4% години, што је испод претпандемијског нивоа.^[3]

Услед опоравка светске привреде и екстерне тражње, извоз роба и услуга у 2021. години бележи интензиван раст, који се наставља и током 2022. године упркос поремећајима у глобалним ланцима снабдевања. Најзначајнији спољнотрговински партнери су државе чланице ЕУ, Народне Републике Кине, Руске Федерације и ЦЕФТА. Током 2022. године, реални извоз је порастао за око 26,3%, али је истовремено, увоз је забележио још већи раст, од око 34,8% услед повећаног увоза енергената како би се осигурала сигурност снабдевања домаћих потрошача и обезбедио одређен ниво залиха.

У 2022. години остварен је раст БДП Србије од 2,3%^[4], а због и даље присутних негативних ефеката геополитичких дешавања на динамику домаће привредне активности пројекција привредног раста за 2023. је на 2,5%. Од 2024. очекује се убрзање раста на 3,5%, а након тога његова стабилизација на нивоу од око 4%^[5]

Рекордне цене енергената уз повећање увезених количина одразиле су се на погоршање дефицита робне размене и платнобилансних кретања у 2022. години. С обзиром на то да су цене енергената стабилизоване на нижим нивоима, уз стабилизацију производње електричне енергије и наставак раста извоза, у 2023. години очекује се смањење дефицита робне размене и текућег рачуна, што је тренд који се очекује и након тога.^[6] Попуштање трошковних притисака на глобалном нивоу у 2023, као и предузете мере монетарне политике НБС, довешће до смањења инфлације, која би средином 2024. године требало да се креће у оквиру граница циља $4 \pm 1,5\%$ ^[7]

[1] Ревидирана Фискална стратегија за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину, „Службени гласник РС“, број 106/21, доступно на: <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/fiskalnastrategija>

[2] Фискална стратегија за 2023. годину са пројекцијама за 2024. и 2025. годину.

[3] Фискална стратегија за 2023. годину са пројекцијама за 2024. и 2025. годину.

[4] Процена РЗС на бази кварталних података.

[5] Процена РЗС на бази кварталних података.

[6] Процена РЗС на бази кварталних података.

[7] Процена РЗС на бази кварталних података.

Преглед најважнијих показатеља пословања МСПП

МСПП чине значај део привреде Републике Србије. Према последњим расположивим званичним подацима из 2021. године, овај сектор чини 99,9% свих привредних субјеката у Србији, ангажује 64,3% (скоро 2/3) запослених, остварује 66,2% промета, ствара 59% бруто додате вредности (БДВ) и учествује у извозу са 37,2%, а у увозу нефинансијског сектора са 53,4%.

22 У овом делу коришћени су подаци из Извештаја о малим и средњим предузећима и предузетницима за 2020. годину, Министарство привреде и Скраћеног извештаја о МСПП за 2021. годину, Министарство привреде, а на основу података РЗС.

Табела 1. Основни индикатори пословања нефинансијског сектора 2021. године – текуће цене*

Индикатор	Предузетници	Микро	Мала	Средња	МСПП	Велика	Укупно	Учешће у нефинансијском сектору					
								Пред.	Микро	Мала	Средња	МСПП	Велика
2021.													
Број предузећа	303.300	87.657	12.241	2.734	405.932	601	406.533	74,6	21,6	3,0	0,7	99,9	0,1
Број запослених	280.387	163.078	247.119	281.603	972.187	540.670	1.512.857	18,5	10,8	16,3	18,6	64,3	35,7
Промет	1.953.472	1.959.769	2.958.958	3.259.906	10.132.105	5.165.970	15.298.075	12,8	12,8	19,3	21,3	66,2	33,8
БДВ	530.258	323.119	581.814	736.861	2.172.052	1.509.122	3.681.174	14,4	8,8	15,8	20,0	59,0	41,0
Извоз	23.969	168.366	269.348	449.059	910.741	1.536.056	2.446.797	1,0	6,9	11,0	18,4	37,2	62,8
Број извозника	3.520	6.506	3.883	1.375	15.284	398	15.682	22,4	41,5	24,8	8,8	97,5	2,5
Увоз	29.249	317.370	594.338	750.736	1.691.693	1.479.030	3.170.724	0,9	10,0	18,7	23,7	53,4	46,6
Број увозника	4.469	12.074	5.556	1.858	23.957	479	24.436	18,3	49,4	22,7	7,6	98,0	2,0

Извор: Министарство привреде на основу података Републичког завода за статистику (РЗС); * Напомена: БДВ, промет, извоз и увоз су у мил. динара.

У периоду 2015–2019. године сектор МСПП забележио је значајно повећање укупног броја предузећа, као и броја извозника и увозника, раст броја запослених, раст вредности промета, БДВ, извоза и увоза. Корелација између показатеља повећања броја привредних субјеката, запослености и оствареног БДВ указује да је предузетнички сектор имао јасну тенденцију раста у посматраном периоду, што потврђује и снажан тренд раста инвестиција у основна средства. Чињеница да су се удео извозника у целокупној популацији МСПП и учешће извоза у укупном промету у том периоду смањили, показује да су своју развој МСПП највише базирала на растућој тражњи на домаћем тржишту.

Од почетка другог квартала 2020. године, почиње нестабилан период у развоју МСПП услед утицаја пандемије COVID-19, која је знатно изменила начин функционисања читаве светске привреде, а посебно сектор услуга (туризам, угоститељство и превоз путника) у ком послује и велики број МСПП. Правремене мере подршке како привреди (пре свега МСПП), тако и становништву, које су током пандемије спровеле Влада и Народна банка Србије (НБС), значајно су допринеле ублажавању утицаја негативних последица пандемије на сектор МСПП, па је и у тој години сектор, у целини гледано, остварио повећање броја привредних субјеката, БДВ, извоза и запослености, уз пад промета од 1.5%. Током 2021. године МСПП сектор показао је јасне знаке опоравка и остварио видан напредак у свим кључним показатељима, али је већ почетком 2022. године дошло до нове кризе условљене ратним сукобима у Украјини, за коју се очекује да ће имати вероватно још израженији негативни утицаји на сектор МСПП, пре свега услед раста цена енергената и инфлације, осетног поскупљења финансирања и тражње на домаћем и другим тржиштима са којима је Република Србија највише повезана.

Секторска анализа по делатностима указује да МСПП субјекти и даље највише послују у четири сектора – трговина, прерађивачка индустрија, саобраћај и складиштење и стручне, научне, техничке и иновационе делатности, за којима следе грађевина и услуге смештаја и исхране. У оквиру сектора прерађивачке индустрије, пет подсектора мармира укупно пословање МСПП, а то су прехранбена индустрија, производња металних производа осим машина, производња одевних предмета, прерада дрвета, индустрија гуме и пластике и металска индустрија. Учешће сектора високе и средње високе технолошке сложености у структури МСПП остало је и даље ниско и испод просека ЕУ, што је структурна карактеристика која се споро мења упркос снажном развоју ИКТ сектора.

Охрабрујућа чињеница је да је у претходном периоду дошло до значајног повећања продуктивности МСПП, али и даље постоји простор за унапређење јер је продуктивност МСПП у Републици Србији 3,7 пута нижа у односу на просек ЕУ-27.

Просечан број запослених по привредном субјекту у сектору МСПП се није много мењао и креће се око 2,4 у односу на 3,66 у ЕУ²³. Иако овај податак треба узети са резервом јер у укупном броју запослених за домаћа МСПП, због специфичних методолошких разлога, нису узети у обзир предузетници, чињеница је да сектор МСПП остаје превише уситњен. Интересантан је и податак да преко 30 000 привредних субјеката у сектору МСПП нема ни једног запосленог, као и да постоји значајан број случајева да је исто физичко лице истовремено оснивач два или више МСПП.

По питању регионалног аспекта пословања МСПП сектора, у Београдском региону и региону Војводине и даље је већински концентрисано пословање МСПП и ту није дошло до већих померања. Када се посматра регионална асиметрија закључује се да су константно највеће диспропорције између Београдског региона и Региона Јужна и Источна Србија. Упоредна анализа региона према реалним и просечним годишњим стопама раста/пада по свим индикаторима показује да Београдски регион остварује изнад просечне реалне стопе раста у односу на просечне стопе МСПП сектора у целини као и у односу на друге регионе, тако да је присутна негативна тенденција даље продубљивања овог јаза. Слична је ситуација и на нивоу округа: општи закључак из упоредне серије податка је да се ни на нивоу округа не бележе значајнија померања и да градске средине региона и округа (Београд, Нови Сад, Ниш) и даље опредељују обим, структуру и динамику пословања МСПП сектора. Ова регионална диспропорција у развоју сектора МСПП је последица великог броја фактора који опредељују и свеукупан ниво развијености појединих средина, која се не може превазићи искључиво интервенцијама на нивоу МСПП сектора. Истовремено, веома је важно да се за МСПП из мање развијених подручја обезбеди додатна подршка и помоћ, како би и јавна политика развоја МСПП дала допринос ублажавању регионалних развојних диспаратитета. МСПП сектор је често носиоца запошљавања у мање развијеним окружњима, где доприноси запослености између 70–80% (нпр. Западнобачки управни округ, Јужнобанатски управни округ, Севернобачки управни округ, Сремски управни округ, Мачвански управни округ, Моравички управни округ, Поморавски управни округ, Расински управни округ, Браничевски управни округ, Јабланички управни округ, Нишавски управни округ, Подунавски управни округ и Пчињски управни округ). Још веће учешће у запошљавању МСПП имају у Зајечарском управном округу и Златиборском управном округу (84,3%), као и у Рашком управном округу (93,5%).

У периоду између 2011. и 2021. године, удео жена у укупном броју предузетника (рачунајући и регистроване предузетнице и особе које су истовремено (су)власници и главни заступници привредних друштава), повећан је са 28,9% на 31,2%. За разлику од пре десет година, сада се жене много више одлучују да покрену сопствени бизнис не из нужде, како би обезбедиле запослење, већ како би искористиле пословне шансе. Женски бизниси и даље највише послују у сектору услуга, а у односу на 2011. годину значајно је смањен

удео предузетница које послују у сектору трговине, донекле је смањен и удео оних које послују у сектору угоститељства, а повећан је удео оних које послују у сектору информатичких и комуникационих делатности, некретнина и посебно стручних, научних техничких и иновационих делатности, док је готово удвостручен удео женских бизниса у области административних и социјалних услуга, пре свега због повећаног удела пословних подухвата у области образовања и здравствене заштите. Учешће женских бизниса је доста уједначено према регионима, с нешто већим уделом предузетница у Београдском региону и најнижим учешћем у региону Јужне и Источне Србије. У поређењу са стањем из 2011. године, повећање удела жена међу предузетницима забележено је у свим регионима.

23 Годишњи извештај о МСП у ЕУ 2020/2021, Европска комисија, доступно на: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/46062>

3.2. Анализа остварених резултата спровођења претходних докумената јавне политике

Влада је у марту 2015. године усвојила Стратегију МСПП.²⁴ Заједно са њом, усвојен је детаљан двогодишњи Акциони план за њено спровођење, чије важење је продужено за читав период трајања Стратегије МСПП, имајући у виду број предвиђених активности, њихову свеобухватност и комплексност.

Ова стратегија представљала је средњорочни оквир политике развоја сектора МСПП у Србији до 2020. године и њоме су били дефинисани оквир, циљеви, приоритети и мере за унапређење развоја МСПП и конкурентности. Визија која је била предвиђена Стратегијом МСПП јесте „развој предузетништва и конкурентности, заснован на приватној предузетничкој иницијативи, знању и иновативности, у циљу оснаживања домаћих микро, малих и средњих привредних друштава и предузетника у довољној мери да спремно одговоре на притисак конкуренције на заједничком тржишту ЕУ и допринесу побољшању животног стандарда у Републици Србији.“²⁵

Како би се остварила ова визија, Стратегијом МСПП утврђено је шест стратешких циљева који су даље разрађени кроз специфичне циљеве. Ови стратешки циљеви одговарају стубовима Стратегије МСПП:

- I. Унапређење пословног окружења;
- II. Унапређење приступа изворима финансирања;
- III. Континуирани развој људских ресурса;
- IV. Јачање одрживости и конкурентности МСПП;
- V. Унапређење приступа новим тржиштима;
- VI. Развој и промоција предузетничког духа и подстицање предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва.

Укупно је Акционим планом за спровођење Стратегије МСПП формулисано 224 активности. Од укупног броја активности у периоду 2015–2020. године, у целисти и делимично спроведено је 193 активности односно 86,2%, 30 односно 13,4% није спроведено, док за једну активност нема података. Имајући у виду да се имплементација Стратегије МСПП скоро целу 2020. годину одвијала у нередовним условима, под утицајем последица пандемије COVID-19, може се приметити да су остварени значајни резултати. У наредној табели (Табела 2) дат је приказ имплементације активности према сваком стубу Акционог плана.

24 „Службени гласник Републике Србије“, број 35/15.

25 Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015. до 2020. године.

Табела 2: Преглед реализације активности по стубовима у периоду 2015–2020. године

	Укупно активности		Реализоване		Делимично реализоване		Нису реализоване		Нема података	
Стуб 1	75	100%	53	70,7%	16	21,3%	5	6,7%	1	1,3%
Стуб 2	28	100%	22	78,6%	3	10,7%	3	10,7%	–	–
Стуб 3	16	100%	13	81,3%	2	12,5%	1	6,2%	–	–
Стуб 4	50	100%	30	60%	10	20%	10	20%	–	–
Стуб 5	35	100%	27	77,1%	5	14,3%	3	8,6%	–	–
Стуб 6	20	100%	8	40%	4	20%	8	40%		
укупно	224	100%	153	68,3%	40	17,9%	30	13,4%	1	0,4%

Извор: Министарство привреде [Извештај о спровођењу Стратегије]

Стратегијом МСПП дефинисана су три главна показатеља успешности:

1. укупан број МСПП,
2. укупан број запослених у МСПП и
3. реална просечна годишња стопа раста БДВ сектора МСПП.

У наредној табели (Табела 3) представљени су главни показатељи Стратегије МСПП укључујући: почетну вредност из 2015. године, вредност из 2017. године, као и вредност у 2020. години, те се јасно закључује да су сви показатељи на нивоу Стратегије МСПП остварени и премашени.

Табела 3: Мера остварености индикатора за праћење остваривања стратешких циљева

Индикатор	Почетна вредност (2015)	Вредност (2017 године) ²⁶	Вредност (2020) ²⁷	Циљана вредност	Мера остварености (2015–2020)	Извор
Укупан број МСПП	324.600	357.755	403.288	350.000	+24,2%	Извештај о малим и средњим предузећима (Министарство привреде РС)
Укупан број запослених у МСПП	801.719	873.462	965.461	950.000	+20,4%	Извештај о малим и средњим предузећима (Министарство привреде РС)
Реална просечна годишња стопа раста БДВ сектора МСПП	3.05% ²⁸	4.56%	9,69%	3%±1	+6,64%	Изведени показатељи (изведени показатељ)

Извор: Министарство привреде [Извештаји о МСПП], оригинални подаци: РЗС

Планирани број МСПП је премашен за 15,2%. Планирани укупан број запослених у сектору МСПП, је премашен за 1,63%. Реална просечна годишња стопа раста БДВ сектора МСПП (за период 2013–2020), износила је 9,69%, што је за 6,96% изнад реалистичне пројекције (5,96% изнад оптимистичне, те 7,96% изнад конзервативне стратешке пројекције).

На нивоу стубова/стратешких циљева Стратегије МСПП дефинисано је укупно 11 индикатора, степен њихове остварености је различит, а у одређеном броју случајева, и поред значајних побољшања, циљане вредности нису постигнуте. До благог погоршања

вредности показатеља дошло је у области извоза МСПП, док је у области иновација тај пад нешто израженији, што треба узети са резервом, имајући у виду избор индикатора и методологију њиховог обрачуна у овој области.

26 Миљеновић, Р. (2019), Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године са Акционим планом. Анализа ефеката и потреба за ревизијом (mid-term евалуација), Центар за европске политике, доступно на: <https://cep.org.rs/publications/strategija-za-podrsku-razvoja-malih-i-srednjih-preduzeca-preduzetnistva-i-konkurentnosti-za-period-od-2015-do-2020-godine-sa-akcionim-planom>.

27 Николић М. & Филиповић М. (2022), Извештај о малим и средњим предузећима и предузетништву 2020, Београд, Министарство привреде Републике Србије.

28 Индикатори пословања МСПП према делатности у 2015. години. Развојна агенција Србије, доступно на: <http://jrm.rs/index.php/nepovol-na-sektorska-struktura-mspp>.

Табела 4: Оцена ефикасности на нивоу стубова стратегије МСПП

Р.б.	Показатељ	2015. ^а	План 2020.	Остварење 2020. ^б	Оцена испуњености циља
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА					
1.	Ранг у извештају Светске банке о пословању	91	у првих 60	44	Надмашен
2.	Ранг према Глобалном индексу конкурентности Светског економског форума	94/144	у првих 60	72/141	Није у потпуности остварен
УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИСТУПА ИЗВОРИМА ФИНАНСИРАЊА					
3.	Доступност финансијских услуга резултат/ранг	98/144	у првих 60	69/141	Није у потпуности остварен, али је евидентно унапређење
4.	Приступачност финансијских услуга резултат/ранг	110/144	у првих 60	65/141	Није у потпуности остварен, али је евидентно унапређење
КОНТИНУИРАНИ РАЗВОЈ ЉУДСКИХ РЕСУРСА					
5.	Високо образовање и обука	74/144	у првих 60	75/141	Није остварен
ЈАЧАЊЕ ОДРЖИВОСТИ И КОНКУРЕНТНОСТИ МСПП					
6.	Реална просечна годишња стопа раста промета МСПП	-2,9% (2008–2013)	4,0% ±1 (2015–2020)	5,7% (2015–2020)	Надмашен
7.	Годишња стопа раста МСП са производним или процесним иновацијама	10,1%	13%	6,96%	Није остварен
8.	Годишња стопа раста МСП са маркетиншким или организационим иновацијама	11,7%	14%	5,61%	Није остварен
9.	Квалитет локалних добављача	98/144	у првих 60	54/141	Остварен
УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИСТУПА НОВИМ ТРЖИШТИМА					
10.	Удео извозника у укупном броју МСПП	4,3%	7%	4,0%	Није остварен
11.	Учешће извоза у укупном промету сектора МСПП	9,1%	14%	9,0%	Није остварен

У процесу припреме новог документа јавне политике за развој МСПП, а у циљу сагледавања остварених резултата Стратегије МСПП, припремљена је и ех-post анализа. Ех-post анализа је спроведена према смерницама Закона о планском систему Републике Србије, у комбинацији са критеријумима које је развила Организација за економски развој и сарадњу (ОЕЦД) и уз прилагођавање специфичностима Стратегије МСПП. На основу тога, анализа је спроведена за шест критеријума, који су подељени на два нивоа: за ниво Стратегије МСПП процењивани су утицај, одрживост и кохерентност, док су за појединачне стубове Стратегије МСПП оцењивани релевантност, делотворност и ефикасност. Методи коришћени приликом ех-post анализе, а за прикупљање података, су квалитативни и обухватају фазу архивског истраживања и фазу теренског истраживања. Архивско истраживање се темељило на испитивању постојећих примарних и секундарних извора, док је теренско истраживање претпостављало интервјуе са представницима институција и организација које су учествовале у спровођењу Стратегије.

Основни закључак и општа оцена је да су Стратегија МСПП и њени стубови били врло релевантни и значајни како у тренутку креирања документа, тако и током реализације. Уједно остварен је и важан утицај и делотворност Стратегије МСПП кроз испуњење значајног броја индикатора, а постигнути су и добри резултати и ефекти.

У оквиру задатих временских, људских и финансијских ограничења и чињенице да се последња година имплементације Стратегије МСПП одвијала у доба светске пандемије COVID-19 и економске кризе њоме узроковане, оцена је да је Стратегија МСПП постигла и више него добре резултате и значајно допринела промоцији предузетништва у Републици Србији. Ех-post анализа констатује и да су одређена унапређења потребна приликом креирања следећег документа јавне политике, која се односе како на процес израде саме политике (укључивање свих релевантних институција и организација, али и самих МСПП од почетка припреме нове стратегије), тако и на садржину новог документа (усмереније мере и активности са фокусом на одрживост и дигитализацију, а у складу са новим оквиром политике на нивоу ЕУ). Поред тога, механизам за праћење спровођења као и извештавање о спровођењу Стратегије и пратећег Акционог плана за период 2023–2024. године (у даљем тексту: Акциони план) потребно је унапредити. Приликом израде овог документа, у обзир су узети сви закључци и препоруке ех-post анализе.

3.3. Анализа проблема

Добро уређен правни оквир пословања и брзе и једноставне административне процедуре и правна сигурност предуслови су за развој целокупне привреде, па и сектора МСПП. Иако је у протеклом периоду дошло до значајних побољшања, пре свега кроз оптимизацију и

дигитализацију административних поступака, односно увођења сервиса е-Управе, административне баријере у многим областима битним за пословање и даље постоје и успоравају раст и развој МСПП. Започињање пословања, у смислу формалних процедура које је потребно спровести код државних органа како би правно лице или предузетничка радња били регистровани и започели са обављањем делатности су у Републици Србији значајно олакшани. То је препознато како у различитим међународним извештајима, тако и међу самим привредницима. Овај процес је додатно поједностављен и електронском регистрацијом, што доводи до значајне уштеде времена. Ипак, процедуре и време потребно за затварање бизниса, као и спровођење стечајног поступка и даље су компликоване. Једна од препорука ОЕЦД за Републику Србију, у оквиру Индекса политике МСПП за 2022. годину, управо се односи и на ову област. Такође, промоција „друге шансе“ за привреднике који су на поштен начин затворили свој бизнис и подршка за рано упозоравање о проблемима у пословању су активности на којима треба радити у наредном периоду.

Пристап финансијама за МСПП је значајно унапређен, а створене су и законске основе за оснивање фондова предузетног капитала и финансирање МСПП путем капитала у Републици Србији. Понуда банака је, због повољне ситуације на тржишту и све већег коришћења механизма гаранција доступних преко различитих ЕУ програма, порасла и постала доступнија, као и понуда лизинг кућа. Кроз подршку Министарства привреде, у сарадњи са ФЗР и Развојном агенцијом Србије (у даљем тексту: РАС), МСПП су у протеклом периоду лакше долазила до неопходних средстава за инвестиције уз део бесповратних средстава. Ипак, кредити комерцијалних банака и даље су доминантан вид финансирања предузетника, а последице кризе изазване ратним дешавањима у Украјини значајно су се негативно одразиле на цену и доступност капитала. У ситуацији нове кризе, борба за ликвидност поново постаје приоритет, па је важно да се у наредном периоду посебно обрати пажња на очување ликвидности МСПП, на шта утиче и редовност плаћања, поготово јавног сектора и великих предузећа.

Са побољшањем економске ситуације у земљи и падом незапослености, као и услед константног тренда миграција и смањења броја становника, све је израженији проблем МСПП да пронађу и задрже потребне кадрове. У данашње време, када су знање и вештине кључни за унапређење конкурентности једне привреде, стручна и способна снага, чије су вештине и знања прилагођени захтевима тржишта рада, али и које има у довољној мери да потпомогне раст и развој економије, један је од предуслова успешности не само МСПП већ и читавог друштва. У области усклађивања потреба тржишта рада, кроз развој дуалног образовања у протеклом периоду направљени су значајни помаци. Такође, остварен је одређени напредак и у области увођења предузетничког образовања у образовни систем. Ипак, кадрови представљају дугорочно највише изражен проблем развоја сектора МСПП, којим се мора континуирано бавити.

Пандемија COVID-19 значајно је утицала на промене у начину пословања, те се све већи број привредних субјеката, како привреде генерално, тако и самих МСПП окренуо дигитализацији и е-пословању. МСПП из Републике Србије не заостају у приступу широкопојасном интернету и употреби платформи е-трговине у продаји, али имају ниже учешће прихода од продаје путем е-трговине у односу на просек ЕУ. Међутим, софистицираност примене дигиталних технологија је још увек на ниском нивоу. У 2021. години само 1% МСП у Републици Србији (3% у ЕУ) достигло је веома висок ниво дигиталног интензитета, док је 10% достигло висок ниво (18% у ЕУ). Већина МСП у Републици Србији је забележила низак (31%) или веома низак (58%) ниво дигиталног интензитета, што је испод просека ЕУ. Такође, МСП из дигиталног сектора чине 5,2% свих предузећа, 4,8% запослених и 8,4% БДВ нефинансијског пословног сектора иако ту постоје значајни потенцијали.

Према референтном ЕУ истраживању иновативности European Innovation Scoreboard 2021, Република Србија је сврстана у групу иноватора у настајању (4. група земаља) коју одликује најнижи степен иновативности. Иако је у периоду 2015–2020. године, значајно унапређен иновациони екосистем и 2021. године Република Србија бележи побољшање у односу на 2020. годину, ипак према иновационим перформансама значајно заостаје у односу на просек ЕУ и већину европских земаља. Међутим, по питању иновација у МСПП (Иновације производа, иновације процеса и сарадња иновативних МСПП), Република Србија бележи резултате знатно боље од просека ЕУ и земаља из окружења, те је потребно искористити тај потенцијал.

Сектор МСПП још увек свој раст доминантно базира на домаћем тржишту, а учешће извозника у сектору МСПП стагнира на око 11%. МСПП имају веома ограничен пристап информацијама о новим тржиштима, контактима са потенцијалним страним купцима и капацитет за укључивање у глобалне ланце вредности. Како би направили искорак у правцу нових тржишта, пословног повезивања и укључивања у ланце добављача, МСПП треба да унапреде не само своје технолошке капацитете, укључујући и примену стандарда, већ и корпоративно управљање и компетенције менаџмента.

Посебно важна област која није оптимално разматрана односи се на усклађивање пословање МСПП са принципима зеленог пословања. Усклађивање са еколошким захтевима пословања, смањење емисије штетних гасова, коришћење обновљивих извора енергије, енергетска ефикасност, ефикасна употреба ресурса, смањење загађења ваздуха, воде и земљишта и циркуларна економија су теме које су сада постале релевантне за свако МСПП како због непосредног утицаја неизвесности снабдевања и поскупљења цене енергената тако и због неопходности прилагођавања захтевима ЕУ тржишта са којим, посредно или непосредно велики број МСПП послује.

Све чешће кризе изазване пандемијом, ратним дејствима у Украјини, али и периодичним и све израженијим ефектима климатских промена (суша, раст температуре, поплаве) указале су на потребу да се више пажње посвети и изградњи отпорности МСПП.

За динамичан развој МСПП и улазак нових фирми на тржиште, неопходно је обезбедити стабилну подршку у најкритичнијем периоду, на почетку пословања. Почетници у пословању су у прошлости често били „испод радара“ у реализацији финансијских инструмената и финансијске подршке пословања, иако је баш њима потреба највећа подршка. У протеклом периоду је дошло до значајног унапређења подршке почетницима у бизнису, кроз информације, савете и редовне годишње финансијске програме подршке, али и даље треба радити како би се повећала шанса за опстанак новооснованих бизниса, укључујући и предузетнике из друге шансе.

Важно је обезбедити да развој сектора МСПП буде инклузиван, односно посветити пажњу потребама специфичних циљних група, попут младих и жена предузетница или МСПП која послују у мање развијеним срединама и још увек немају решен проблем приступа основној физичкој инфраструктури. Регулаторно окружење за жене предузетнице и оне које обављају менаџерске функције и даље је дестимулишуће по питању остваривања одређених права (боловање, трудничко и породилско одсуство), те је у наредном периоду потребно радити на креирању подстицајног окружења за развој женског предузетништва. Такође, имајући у виду све мању расположивост занатских услуга у Републици Србији, потребно је анализирати тренутно стање у занатству и радити на проналажењу могућих решења на основу којих ће се унапредити положај занатлија.

У циљу ефикасног проналажења решења за изазове у свим побројаним областима, неопходно је ојачати стални дијалог између јавног сектора, институција подршке и МСПП, у чему PKS, у складу са својим законским овлашћењима, има водећу улогу.

Промоција предузетништва, предузетничке културе и духа значајно је унапређена у протеклом периоду. Томе су нарочито допринеле фокусиране промотивне активности и реализација значајног броја активности програмске подршке, што финансијске што нефинансијске у оквиру Године предузетништва, а потом и Деценије предузетништва, као и креирање портала „Предузетништво“ и обједињавање свих програма и активности подршке сектору МСПП на једном месту. Ипак, потребно је даље радити на јачању предузетничке културе и духа који стимулише даљи економски раст, а предузетништво препознато као пожељан каријерни пут.

У претходним годинама изграђена је и институционална структура за подршку развоју МСПП. Поред РАС, ФЗР, Агенције за осигурање и финансирање извоза (у даљем тексту: АОФИ) и мреже акредитованих регионалних развојних агенција (у даљем тексту: АРРА), значајно су ојачане и основане нове институције за подршку иновацијама, од Фонда за иновациону делатност преко научно-технолошких паркова и инкубатора. PKS у сарадњи са Министарством привреде и РАС, такође има значајне активности по питању директне подршке МСПП, пре свега у области дигитализације, циркуларне економије и извоза. У периоду од 2016. године, која је била проглашена за годину предузетништва, све су већа финансијска средства која се одређују за подршку развоју МСПП и расте број корисника, а најважнији програми се спроводе у редовним годишњим циклусима и редовно евалуирају. Истовремено, све је израженије питање капацитета и оптимизације рада у најважнијим институцијама подршке који би обезбедио даље ширење и иновирање активности и подршке.

SWOT анализа

Имајући у виду све ове изазове са којима се МСПП у свом пословању свакодневно сусрећу, као и одређене потенцијале овог сектора, табела SWOT анализа садржи идентификоване снаге, слабости, шансе и претње за развој сектора МСПП у Републици Србији:

SWOT анализа

Снаге (S)	Слабости (W)
<ul style="list-style-type: none"> – Динамичан сектор; – Отпорност на утицаје; – Распољивост ресурса (сировина и енергије) по конкурентним ценама и <i>know-how</i>; – Релативно квалификована и образована радна снага; – Динамичан развој иновативног и ИТ предузетништва; – Убрзање административних процедура кроз унапређење сервиса е-управе; – Развој дуалног образовања у оквиру средњег и високог образовања. 	<ul style="list-style-type: none"> – Превелика уситњеност сектора, ниска просечна економска снага и продуктивност; – Секторска концентрација у делатностима са нижом додатом вредношћу и нижом технолошком сложености; – Слаба интегрисаност у ланце вредности и међусобна сарадња (укљученост у ланце добављача, кластере, интересна пословна сарадња); – Низак ниво примене напреднијих технологија, напреднијих видова дигитализације и стандарда; – Недовољно развијено корпоративно управљање и организација пословања; – Недовољна посвећеност развоју кадрова, <i>soft</i> вештина и знања; – Недовољна окренутост извозу.
Прилике (O)	Претње (T)
<ul style="list-style-type: none"> – Развој и унапређење сектора са већом додатом вредношћу: ИТ, биотехнологија, креативне индустрије – Укључивање у глобалне ланце вредности на таласу тренда тражења добављача на географски ближим и пријатељским тржиштима (<i>nearshoring</i> и <i>friendshoring</i>) и доласка великих извозно оријентисаних компанија у Републику Србију; – Оријентација ка одрживом, зеленом и иновативном пословању, отварање сектора енергетике за МСПП (прозјумери); – Дигитализација пословања и Е-трговина; – Близина ЕУ тржишта и добра повезаност, ЕУ интеграције Републике Србије; спољнополитичка окренутост сарадњи са свим најразвијенијим привредама у свету и регионалном економском повезивању; – Подршка женама, младима и социјалним предузећима и развој предузетничког духа 	<ul style="list-style-type: none"> – Утицај кризе (пандемија COVID-19, криза узрокована ратом у Украјини) на глобалне економске токове и геополитичка превирања која се рефлектују на положај Републике Србије; – Енергенти (несигурност снабдевања, цена и притисак ка брзој енергетској транзицији); – Инфлаторни притисак, раст цена сировина и опреме и курсни ризик; – Недовољна доступност и раст трошкова радне снаге; – Доступност кредита (цена и поштравање услова за добијање кредита); – Неповољни аспекти пословног окружења (регулаторно и административно оптерећење, фискални и парафискални намети, сива економија, ефикасност судства, транспарентност, трговина утицајем и корупција); – Ограничени капацитети и ресурси за спровођење мера политике МСПП, координација институција; – Формални образовни систем недовољно подстиче предузетнички начин размишљања (<i>mind-set</i>).

3.4. Упоредна међународна пракса

Све развијене светске економије препознале су значај и потребу да подрже развој МСПП као кључног фактора економског и друштвеног развоја. У изради ове стратегије, посебно је анализиран оквир политике МСПП на нивоу ЕУ дефинисан Стратегијом МСП ЕУ и Зеленом агендом ЕУ, упоређени су приступи политикама и управљање механизмима широм земаља ЕУ, као и иницијални резултати у спровођењу политика. Анализа указује да постоје значајне сличности у циљевима којима се тежи и коришћеним инструментима, као и да земље користе различите моделе управљања како би осигурале кохерентност.

Све земље чланице ЕУ имају успостављену политику МСПП већ дужи низ година. Иако све државе у своје системе интегришу приоритете из европског оквира политике развоја МСПП, свака адресира и специфичности и потребе свог сектора МСПП. Тако се фокус политике МСПП у земљама чланицама ЕУ, као и циљеви и приоритети који се желе остварити разликују и могуће је идентификовати неколико приступа. У појединим земљама акценат је на активностима које имају за циљ јачање конкурентности, раст (продуктивности) и/или иновације МСПП²⁹. Такође, различите земље укључују и сродне циљеве у погледу интернационализације и (све више) дигитализације³⁰. Специфичан фокус представља оквир политике МСПП усмерен на предузетништво и стварање нових предузетничких подухвата и улагања.³¹ Поједине земље у оквиру политике МСПП стављају фокус на креирање нових послова и запошљавање и инклузију специфичних циљних група и друштвени утицај и смањење регионалних диспропорција.³²

Такође, у циљу ефикасне и ефективне имплементације политике, формулисани су специфични инструменти и циљана програмска подршка МСПП. Можемо закључити да све земље стављају снажан нагласак на побољшање оквирних и регулаторних услова и смањење бирократије и непотребних трошкова за МСПП, као и на специфичне сегменте пореске политике и унапређење е-управе. У оквиру приступа финансијама успостављен је широк спектар финансијских инструмената и производа намењених искључиво МСПП сходно њиховим развојним потребама и животном циклусу. У оквиру интернационализације, мере су усмерене ка ублажавању трошкова својствених интернационализацији и наступу на новим тржиштима. Иновациона подршка се све више фокусира на подржавање специфичних група предузетника, као што су почетници и иновативна МСПП са потенцијалом високог раста кроз специфичне пореске олакшице и директно финансирање иновативних пројеката. Што се тиче фокуса ка дигитализацији, све већи број земаља је успоставио директну финансијску или нефинансијску подршку (обука, кампање подизања свести) како би се убрзала дигитална транзиција МСПП. Различите земље су успоставиле програмску подршку МСПП у вези са развојем специфичних вештина. Поред тога, промовишу се и предности обуке на радном месту и укључивање перспективе МСПП у шире образовне схеме, како би се омогућила боља усклађеност између потреба и понуде расположивих људских ресурса са специфичним вештинама. Такође, неке земље су успоставиле инструменте политике који су посебно усмерени на побољшање еколошког учинка МСПП, проширењем саветодавних услуга о одрживости или комбинацијом општих и циљаних мера за подршку МСПП.

У имплементацији националних политика развоја МСПП, чиме доприносе и остваривању оквира политике МСПП на нивоу ЕУ, државе чланице сем из националних буџета средства за финансирање програма подршке МСПП добијају и из структурних фондова, као и различитих програма ЕУ. Ове фондове и програме државе чланице користе како за нефинансијску подршку МСПП, тако и за директну финансијску подршку, кроз различите грантове и/или развој нових финансијских инструмената.

Република Србија није у овом тренутку у могућности да користи све фондове који су расположиви у процесу формулисања и спровођења политике МСПП у ЕУ. Ипак, неопходно је да се разумеју ови процеси, модели и механизми финансирања МСПП, како би се Србија на време припремила за период када ти фондови буду у потпуности доступни за додатно финансирање инструмената подршке сектору МСПП.

²⁹ Ниво ЕУ, Чешка Република, Краљевина Данска, Република Естонија, Француска Република, Савезна Република Немачка, Мађарска, Република Ирска,

Република Италија, Република Летонија, Република Литванија, Велико Војводство Луксембург, Словачка Република, Краљевина Шпанија.
 30 Ниво ЕУ, Република Аустрија, Савезна Република Немачка, Мађарска, Република Италија, Република Летонија, Краљевина Холандија, Република Хрватска, Република Португалија, Краљевина Шпанија.
 31 Ниво ЕУ, Република Финска, Француска Република, Република Италија, Република Летонија, Словачка Република.
 32 Република Финска, Краљевина Шведска, Чешка Република, Пољска, Краљевина Холандија.

4. ПРОМЕНА КОЈА СЕ ПОСТИЖЕ СПРОВОЂЕЊЕМ СТРАТЕГИЈЕ

Визија:

Иновативна, конкурентна, зелена и одржива МСПП отпорна на екстерне изазове.

Жељена промена:

Одржив сектор МСПП, конкурентан на домаћем и глобалном тржишту, а заснован на ресурсној и финансијској ефикасности, иновацијама и дигитализацији.

Циљеви Стратегије:

Општи циљ:

Сектор МСПП је носилац убрзаног одрживог економског, друштвеног и инклузивног развоја РС.

Показатељи учинка

Показатељ (и) на нивоу општег циља	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност и базна година	Циљана вредност (2027. година)
Број МСПП	Број	Извештај о МСПП	405.932,00 (2021)	412.000
Број запослених у сектору МСПП	Број	Извештај о МСПП	972.187,00 (2021)	1.000.000
Стопа раста БДВ	%	Извештај о МСПП	2.172.052,00 РСД	10,5%

Посебни циљеви:

I. Предузетнички екосистем – Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСПП

Показатељи исхода:

Показатељ(и) на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност (2027. година)
Оперативно окружење за МСПП	Ранг	Индекс политике МСПП, димензија 4	3,98	2022.	4,2

II. Иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – оснажен сектор МСПП за дигиталну трансформацију и примену иновативних и зелених решења

Показатељи исхода:

Показатељ(и) на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност (2027. година)
МСПП која су предузела ресурсно-ефикасне мере (%)	Процент	Еуробарометар	27,8%	2022.	32%
МСПП који користе софтвер за планирање ресурса у компанији	Процент	Еуростат	22%	2021.	30%

III. Конкурентан МСПП сектор – Ојачана конкурентност МСПП на домаћем и страном тржишту

Показатељи исхода:

Показатељ(и) на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност (2027. година)
Вредност извоза сектора МСПП	мил. динара	Извештај о МСПП	910.741	2021.	1.273.500
Продуктивност сектора МСПП	мил. динара/запослени	Извештај о МСПП	1,8	2020.	3,1

IV. Инклузиван сектор МСПП – Ојачана предузетничка иницијатива и већа шанса за улазак у предузетништво за различите циљне групе

Показатељи исхода:

Показатељ(и) на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност (2027. година)
Основани привредни субјекти на годишњем нивоу	Број	Извештај о МСПП	43.099	2021.	45.000
Женско предузетништво	Ранг	Индекс политике МСП	3,86	2022.	4,1

5. АНАЛИЗА ОПЦИЈА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА

У сврху постизања циљева, подробно су разматране три стратешке опције – одржавање постојећег стања (Status quo опција), Опција базирана на секторском приступу са унапређењем институционалног оквира и Опција заснована на међусекторском приступу уз координацију политика релевантних за сектор МСПП):

1. Status quo опција подразумева задржавање постојећег стања у области политика усмерених ка сектору МСПП где је Министарство привреде креатор политика, а доминантна имплементација је поверена релевантним фондовима и агенцијама (РАС, ФЗР, Фонд за иновациону делатност, АОФИ) и PKS. Унапређење мера политика релевантних за сектор МСПП би се одвијало уз постојећи регулаторни и институционални оквир, а раст издвајања финансијских средстава и мера нефинансијске подршке сектору МСПП био би поступан. Ова опција би повољно утицала на буџет Републике Србије, јер би њоме издвајања за подршку сектору МСПП остала на постојећем нивоу. Ипак, дугорочно гледано, нарочито у светлу међународних политичких кретања који негативно утичу и на глобалну привреду, али и на појединачне економије, пре свега на МСПП, задржавање постојећег стања, без даљег унапређења и регулаторног и институционалног оквира и мера финансијске и нефинансијске подршке МСПП, довело би до слабљења овог сектора. МСПП сектор би постао додатно

рањив, а не би успео ни да се прилагоди променама које намеће текућа кризна ситуација и потреба прилагођавања захтевима зелене агенде. Имајући у виду значај МСПП за привреду Републике Србије, а и за локалне заједнице (нарочито јер МСПП у великој мери обухватају и рањиве групе као што су жене, националне мањине, младе, социјална предузећа и сл.) задржавање тренутног стања и избор ове опције би имао и негативан утицај на општу друштвено-економску ситуацију.

2. Опција базирана на секторском приступу би подразумевала јачање институционалног оквира тако што би се у одређеној мери изменили или допунили постојећи прописи са директним утицајем на сектор МСПП. То би значило да се ојачају капацитети јавних финансијских фондова и агенција за имплементацију политика усмерених ка МСПП, без координације са осталим политикама са дугорочнијим и инфраструктурним деловањем ка сектору МСПП. Јачање капацитета институција које се баве подршком МСПП је од суштинске важности за даље унапређење перформанси овог сектора, имајући у виду да квалитативно и квантитативно значајнија подршка МСПП подстиче њихов раст и развој, као и отпорност на негативне ефекте кризних времена. Ипак, без регулаторних интервенција, као и сарадње са другим институцијама и организацијама, а имајући у виду вишедимензионалност сектора МСПП, неће бити могуће постићи адекватне резултате и дугорочне ефекте, нарочито у правном и регулаторном оквиру, те већи капацитети институција неће бити праћени значајнијим унапређењем оперативног оквира и стварања подстицајног окружења за раст и развој МСПП.

3. Опција базирана на међусекторском приступу је заснована на координацији релевантних политика и осим јачања капацитета носилаца политике развоја сектора МСПП, подразумева и реформске кораци у образовним, пореским политикама, заштите животне средине, политике научно-технолошког развоја и иновација и другим релевантним политикама. Имајући у виду мулти-димензионалност и међусекторску природу политике МСПП, само кроз свеобухватну сарадњу и координацију свих релевантних институција могуће је постићи одрживост сектора МСПП, унапређење његове ресурсне и финансијске ефикасности као и даљу трансформацију у складу са општим токовима у глобалној утакмици (дигитална, зелена, иновативна МСПП). Финансијски гледано, ова опција је најзахтевнија и подразумева највише средстава, како из буџета Републике Србије, тако и од билатералних и међународних донатора. Ова опција подразумева усмеравање свих расположивих ресурса ка подршци МСПП и креирању подстицајног пословног окружења за МСПП које стимулише њихово оснивање, раст и развој, и јача њихову отпорност на свакодневне изазове са којима се суочавају у свакодневном пословању. Ипак, она доноси и највише користи. Не само што ће оснажена МСПП значајно допринети буџету, већ јачи сектор позитивно утиче и на друштвено-економски развој и раст, а повећава и конкурентност националне привреде и бољу позиционираност у глобалној тржишној утакмици.

Наведене опције евалуиране су коришћењем критеријума ефикасности, ефективности, трошкова, капацитета за имплементацију и одрживости опције.

1. Ефективност у достизању циљева показује у ком нивоу ће јавна политика остварити своје циљеве, односно какви ће бити диференцијални резултати за сектор МСПП.

2. Ефикасност у достизању циља се односи на ниво до које јавна политика испоручује резултат у економском и временском смислу.

3. Трошкови се односе на финансијски израз свих утрошак неопходних да би се реализовали постављени циљеви и испуниле мере.

4. Капацитет за имплементацију приказује расположиве и реално очекиване људске, материјалне и финансијске ресурсе неопходне за примену поменутих опција.

5. Одрживост треба да прикаже степен доприноса опције решавању идентификованих проблема сектора МСПП, те укупном економском и друштвеном развоју Републике Србије.

Сваки критеријум је оцењиван у распону од 1 (најнижа оцена) до 5 (највиша оцена), а изабрана опција је она чији збир је по свим критеријумима, без коришћења тежинских коефицијената, односно са латентном јединичном пондерацијом највећи. У наредној табели су приказани резултати оцене и укупан резултат.

ТАБЕЛА 5: Упоредни приказ стратешких опција за дате критеријуме

Критеријум	(1) Status quo опција	(2) Опција заснована на секторском приступу	(3) Међусекторска опција
1. Ефективност	1	3	5
2. Ефикасност	1	2	5
3. Трошкови	5	3	1
4. Капацитет	5	4	1
5. Одрживост	1	3	5
СВЕГА	13	15	17

Након збрајања свих појединачних оцена, највишу укупну оцену је добила опција 3, опција заснована на међусекторском приступу. Уједно, она је идентификована као најпожељнија по критеријумима ефикасности, ефикасности и одрживости.

6. МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉА И АНАЛИЗА ЊИХОВИХ ЕФЕКТА

Посебан циљ I: Предузетнички екосистем – Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСПП

Мера 1.1: Унапређење општег правног, административног и пореског оквира за отпочињање и развој пословања и „другу шансу“ за МСПП

Врста мере	Регулаторна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Оптерећење које намеће регулатива (<i>Burden of Government Regulation</i>)	Индекс глобалне конкурентности (<i>Global Competitiveness Index</i>)	95 (2019)	90 (2027)
Опис	Правни и оперативни оквир у ком привредни субјекти послују и са којим морају да се усагласе у својим свакодневним пословним активностима, може да креира значајне препреке и отежа им или успори пословање и наметне додатне трошкове. У протеклом периоду, значајан напредак је направљен у смеру олакшавања пословања МСПП у Републици Србији. Нарочито је оснивање привредних субјеката олакшано и поједностављено, док се кроз е-услуге јавне управе значајно смањују трошкови и време потребно за усаглашавање са прописима. Циљ ове мере је даље унапређење регулаторног и административног оквира за отпочињање и свакодневно пословање МСПП, олакшавање затварања бизниса и промоција „друге шансе“, као и оптимизација пореских и непореских захвата ка сектору МСПП, доношење Закона о подстицању развоја предузетништва којим ће се на системски начин уредити најважнија питања и створити услов за даљи развој ове области. Мера обухвата и унапређење положаја жена предузетница и решавање њихових најважнијих питања. Кроз редован дијалог са МСПП, а у складу са принципом „Мислити најпре о малима“ биће идентификоване њихове потребе и приоритетне области које ће довести до смањења регулаторних и административних препрека пословању.			

Ефекти мере	Реализацијом ове мере се унапређује опште окружење у ком сектор МСП III послује, и то преваходно кроз уклањање административних препрека и смањење трошкова пословања идентификованих кроз стални дијалог са представницима МСПП.
-------------	---

Мера 1.2: Унапређење приступа МСПП кључној инфраструктури

Врста мере	Подстицајна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Износ средстава издвојених за подршку развоју пословне инфраструктуре	Буџет РС, Извештаји о спровођењу Програма за подршку развоју пословне инфраструктуре	647.000.000,00 (2022)	700.000.000,00 (2027)
Опис	Бројне студије указују на то да је физичка инфраструктура кључни предуслов за развој МСПП. Физичка и основна инфраструктура (приступни путеви, прикључење на енергетску мрежу и трафостанице, интернет итд.) још увек није једнако доступна у свим регионима у Републици Србији, што је потврђено и кроз јавно-приватни дијалог организован у процесу припреме Стратегије. Циљ ове мере је подршка МСПП и јединицама локалне самоуправе за развој и реализацију инфраструктурних предуслова за пословање, те убрзани раст и развој МСПП. Мере развоја инфраструктуре се посебно односе на неразвијена подручја. У оквиру ове мере су предвиђене активности које укључују реализацију програма Министарства привреде који доприносе унапређењу кључне економске инфраструктуре, али и донаторских пројеката који пружају финансијску подршку за ове сврхе. Ова мера је комплементарна са другим јавним политикама које уређују унапређење инфраструктуре за економски развој.			
Ефекти мере	Овом мером ће се омогућити приступ већег броја МСПП основној инфраструктури и створити услови за пословање МСПП у најмање развијеним јединицама локалне самоуправе.			

Мера 1.3: Јачање капацитета институција за подршку МСПП и дијалога за развој са МСПП

Врста мере	Институционално управљачко-организациона	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Институционални оквир, поддимензија 3.1	Индекс политике МСПП за Западни Балкан и Турску	4.23 (2022)	4.50 (2027)
Опис	Предуслов за адекватну примену активних политика ка МСПП је оснажена јавна управа и институције које су задужене за имплементацију политике развоја МСПП, као и стални јавно-приватни дијалог у вези са потребама и проблемима са којима се МСПП суочавају у пословању. С тим у вези, потребно је даље јачање фондова и агенција задужених за имплементацију политика усмерених ка сектору МСПП као што су РАС, ФЗР и АОФИ пре свега по питању реализације пројеката у складу са новим трендовима и токовима (еколошки аспекти пројеката и зелено финансирање). Такође, мера обухвата подизање капацитета АРРА и њихово оснаживање како би МСПП на локалу добили адекватну подршку, али и промоцију предузетништва на локалном нивоу. На крају, ова мера има за циљ и одржавање сталног дијалога за МСПП и адекватно статистичко праћење и извештавање о стању и приликама у сектору МСПП у складу са ЕУ статистикама и методологијама, у циљу редовног праћења потреба и приоритета МСПП, као и за обезбеђивање аналитичке основе за спровођење ММСПП теста на нивоу групе класификације делатности, ради утврђивања група МСПП на које прописи у припреми имају значајан утицај.			
Ефекти мере	Примена ове мере довешће до двојаких ефеката. Са једне стране биће ојачани капацитети институција за спровођење политике и програма МСПП које директно утичу на сектор кроз оснаживање јавних фондова и агенција задужених за економски развој МСПП од оснивања, развоја и интернационализације пословања. Такође, повећаће се вертикална повезаност и усклађеност подршке сектору МСПП. Са друге стране, реализација мере ће омогућити унапређени дијалог са МСПП, статистичко праћење и бољу подлогу за креирање политика МСПП сектора, као и на чињеницама засновано утврђивање група МСПП на које прописи у припреми имају значајан утицај.			

Посебан циљ II: Иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – сектор МСПП као носилац убрзане трансформације

Мера 2.1: Унапређење иновативних капацитета МСПП

Врста мере	Подстицајна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Број подржаних пројеката МСП кроз програме Фонда за иновациону делатност	Извештаји Фонда за иновациону делатност	1.479 (2022)	2.200 (2027)
Опис	Иновативност и спремност на иновације сектора МСПП утиче на њихову конкурентност на домаћем и иностраном тржишту. Циљ ове мере је да се подигну иновативни капацитети МСПП и унапреди подршка за реализацију пројеката комерцијализације иновација, по питању доступности али и обухвата. Мера подразумева реализацију програма Фонда за иновациону делатност који подржавају иновације у МСПП. Такође, обухвата и промоцију програма ЕУ који подстичу иновативност (Хоризонт Европе), као и едукацију МСПП о могућностима и начину коришћења тих средстава. Ова мера ће се спроводити као комплементарна, јер је у садржајном смислу развој иновација обухваћен и другим политикама, а пре свега Стратегијом паметне специјализације.			
Ефекти мере	Главни ефекат ове мере је подизање иновативног капацитета и иновативне спремности МСПП сектора у Републици Србији кроз финансијску и нефинансијску подршку, што ће резултирати већем броју високо-технолошких услуга и производа, а самим тим ће утицати на поступно структурну промену у правцу веће заступљености производа и услуга са вишом додатном вредношћу како сектора МСПП, тако и привреде Републике Србије.			

Мера 2.2: Подршка МСПП за примену зелене агенде у пословању

Врста мере	Подстицајна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност

			стање	вредност
1.	МСПП у зеленој економији	Индекс политике МСПП, Димензија 9	2.53 (2022)	2.94 (2027)
2.	МСП који нуде зелене производе или услуге (%)	Еуробарометар	25% (2021)	30% (2027)
Опис	Посебно важна област која није оптимално разматрана односи се на усклађивање пословања МСПП са принципима зеленог пословања, што је неопходан услов за прилагођавање глобалним захтевима одрживог развоја. МСПП у Републици Србији недовољно су упознати са овим концептима и утицајима који ће они неминовно имати на њихово пословање. Ова мера за циљ има подршку МСПП у трансформацији ка ресурсној ефикасности и озелењавању њиховог пословања, што ће допринети и остваривању резултата „Зелене агенде за Западни Балкан“. Мера обухвата финансијску подршку МСПП за увођење обновљивих извора енергије, за зелено пословање, усаглашавање са стандардима заштите животне средине, као и за иновативна решења у области циркуларне економије. Поред тога, мера предвиђа и пружање саветодавне и едукативне подршке МСПП, као и подизање свести овог сектора о циркуларној економији, енергетској ефикасности и зеленом пословању. Активности ове мере су комплементарне Стратегији индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године.			
Ефекти мере	Имплементацијом ове мере допринеће се спровођењу „Зелене агенде за Западни Балкан“ и помоћи МСПП да ускладе своје пословање са захтевима зелене трансформације. Већа примена циркуларне економије, енергетске ефикасности, као и већи број зелених производа и услуга, омогућиће МСПП да еколошке изазове претворе у развојне шансе, а свакако ће имати и позитиван ефекат на заштиту животне средине.			

Мера 2.3: Подршка МСПП за дигиталну трансформацију и развој е-трговине

Врста мере	Подстицајна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Број МСПП подржаних кроз Центар за дигиталну трансформацију ПКС (просечан раст за читав период)	ПКС, Извештај Центра за дигиталну трансформацију	150 (2021)	300 (100% раст за читав период односно 16,6% просечно годишње)
2.	Промоција употребе е-трговине (<i>Promoting the use of e-commerce</i>)	Индекс политике МСПП, под-димензија 10.3	3,20 (2022)	3,5 (2027)
Опис	Дигитализација пословања омогућава унапређење ефикасности производних процеса, а креира и могућности за иновације, како производа тако и пословних модела. Дигитализација у сектору МСПП може да има широку примену, од е-трговине као начина пословања, дигитализације понуде (дигитални производи и услуге) па до аутоматизације процеса, а основна је окосница даљег привредног развоја, што је нарочито дошло до изражаја у време кризе узроковане пандемијом вируса COVID-19. Међутим, представници МСПП сектора често немају довољно капацитета да сами спроведу дигиталну трансформацију свог пословања и уведу напредније видове дигитализације. Циљ ове мере је да, пре свега, пружи едукативну и саветодавну подршку дигиталној трансформацији, прилагођену специфичним потребама МСПП и оснажи овај сектор у е-трговини и користима које она доноси, као и да пружи подршку МСПП на путу дигитализације. Реализација мере укључује активну сарадњу Министарства привреде са ПКС (Центар за дигиталну трансформацију). Активности ове мере су комплементарне Стратегији индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године.			
Ефекти мере	Мера доприноси повећању дигиталних знања и вештина, креирању специфичних производа и услуга и већем укључивању у е-трговину МСПП сектора. На овај начин доприноси се већој примени дигитализованих решења према утврђеним потребама која поспешују убрзану трансформацију МСПП.			

Посебан циљ III: Конкурентан МСПП сектор – Ојачана конкурентност МСПП на домаћем и страном тржишту

Мера 3.1: Подршка МСПП за јачање капацитета за управљање људским капиталом

Врста мере	Информативно-едукативна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Број МСПП који учествују у дуалном образовању	Извештај Министарства просвете и ПКС	700 (2022)	1300
Опис	Недостатак радне снаге и спремности потенцијалних запослених да раде у домаћим МСПП, како по питању броја, тако и квалитета, један је од најважнијих проблема са којима се МСПП у Републици Србији сусрећу. Ово питање се нарочито истиче у последњих неколико година, када се јавља потреба и увоза радне снаге. Ова мера за циљ има да помогне МСПП да сагледају начине и модалитете за привлачење и задржавање радне снаге, као и да оснажи интерне капацитете МСПП. Посебна пажња биће посвећена и спровођењу анкета о потребама послодавца, унапређењу квалитета кадрова, као и унапређењу укључивања МСПП у модел дуалног образовања. Подршка запошљавању у МСПП, као и образовању и оспособљавању радне снаге предвиђена је другим планским документима (Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године и Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године), те ће активности ове мере допуњавати већ предвиђене у тим документима.			
Ефекти мере	Мера ће обезбедити бољи квалитет кадра у МСПП сектору заснован на унапређеним знањима и вештинама, чиме ће се повећати конкурентност МСПП.			

Мера 3.2: Интензивирање подршке за инвестирање, приступ финансирању и реализација финансијских трансакција МСПП кроз постојеће и нове програме

Врста мере	Подстицајна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Учешће инвестиција МСПП у БДВ сектора (%)	Извештај о МСПП	24,8% (2021)	27% (2027)

2.	Процент нових кредита ка МСПП	ОЕЦД, „Финансирање МСПП“ (<i>Financing SMEs and Entrepreneurs</i>)	43,13% (2020)	47% (2027)
Опис	Ова мера има за циљ унапређење конкурентности сектора МСПП кроз финансијску подршку и кроз реализацију различитих програма подршке и финансијских инструмената који ће допринети повећању инвестиција МСПП и унапређењу њихове конкурентске позиције. Приступ финансирању је препознат као један од најзначајнијих ограничавајућих фактора за бржи развој сектора МСПП, те његов последични позитивни утицај на економски, друштвени и инклузивни развој. Поред реализације више програма подршке МСПП и финансијских инструмената, овом мером обухваћена је и сарадња са Удружењем банака у вези са побољшањем приступа банкарским производима за МСПП. Такође, мером ће се радити и на унапређењу капацитета МСПП, кроз јачање њихове финансијске писмености, инвестиционе спремности и финансијског управљања. На крају, мера обухвата активности на унапређењу оперативног пословања.			
Ефекти мере	Реализацијом ове мере би се побољшао приступ МСПП финансијским инструментима за реализацију инвестиција и ојачала конкурентска позиција сектора МСПП.			

Мера 3.3: Подршка МСПП за ширења на нова тржишта

Врста мере	Подстицајна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Раст извоза МСПП (апсолутна вредност)	Извештај о МСПП	910.741 мил. дин. (2021)	1.273.500 мил. дин. (2027)
2.	Интернационализација МСПП	Индекс политике МСПП, под-димензија 10.1 Промоција извоза	4,31 (2022)	4,5 (2027)
Опис	Ова мера за циљ има јачање капацитета сектора МСПП за наступ на међународним тржиштима. Иако ће фокус мере бити на финансијској подршци МСПП, нефинансијска помоћ и промоција ће, кроз стручну подршку, едукације и обуке, као и подршку за наступ на сајмовима допуњавати подстицајну природу ове мере. Финансијска подршка интернационализацији МСПП биће реализована кроз програме РАС, обухвата и промоцију услуга и подршке АОФИ за сектор МСПП, као и суфинансирање набавке стандарда и сертификата који омогућавају побољшање конкурентности и квалитета производа. Стручна подршка МСПП ће бити пружена кроз различите програме које ће реализовати националне развојне институције и ПКС. Значајну улогу имаће и АРРА које ће реализовати различите обуке које имају за циљ припрему МСПП за први излазак на нова тржишта. Поред тога, кроз унапређење функционалности портала „Предузетништво“ биће побољшан приступ МСПП информацијама од значаја за наступ на страним тржиштима и захтевима тих тржишта.			
Ефекти мере	Реализација ове мере допринеће унапређењу извоза сектора МСПП, како порасту обима, тако и структуре извоза. Раст извоза има консеквентне ефекте на читаву националну економију и привредног раста и националног дохотка и смањивања незапослености.			

Мера 3.4: Промовисање пословног повезивања МСПП

Врста мере	Подстицајна	Трајање мере:	2023–2027. године	
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1	Интеграција МСПП у глобалне ланце добављача	Индекс политике МСПП, под-димензија 10.2	3,95 (2022)	4,15 (2027)
Опис	Укључивање у ланце вредности и ланце добављача како страних, тако и домаћих фирми представља значајан, а још увек неискоришћен потенцијал. Имајући у виду још увек, недовољно разумевање користи које повезивање и удруживање МСПП са собом носи, те акутни проблем недостатка поверења условљен још увек кратком традицијом предузетништва у Републици Србији у поређењу са развијеним економијама ЕУ, ова мера за циљ има даљу промоцију и подстицање повезивања МСПП ради њиховог лакшег наступа на домаћем и бољу позицију на међународном тржишту. Мера предвиђа програме финансијске подршке МСПП за укључивање у међународне ланце вредности и за кластере. Пратеће активности биће промоција примера добре праксе, платформе и услуге за повезивање као и услуге информисања и саветовања.			
Ефекти мере	Реализација ове мере омогућиће већу видљивост МСПП као потенцијалних добављача и развиће потенцијал за заједнички наступ како на домаћем тако и на страном тржишту, као и укључивање у глобалне ланце вредности. То ће довести до унапређења конкурентности сектора, али и читаве привреде Републике Србије.			

Мера 3.5: Јачање отпорности МСПП на кризе

Врста мере	Едукативно-информативна		Трајање мере:	2023–2027. године
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
	Број МСПП који су користили алат за самопроцену у периоду имплементације Стратегије	Сајт ПКС, Портал „Предузетништво“	0	100
Опис	Због ограничених људских, техничких и финансијских капацитета, појединачна МСПП су нарочито осетљива на кризне ситуације, катастрофе, као и на поремећаје на тржишту. Циљ ове мере је да, са једне стране, омогући надлежним институцијама да редовно прате најважније показатеље стања у сектору МСПП како би могли на време да реагују у случају значајних поремећаја, а са друге стране да успостави алате за самопроцену ризика са којим се суочавају и за изградњу дугорочне отпорности на екстерне ризике. Мера предвиђа и континуирану подршку за одржавање ликвидности, која у случају кризне ситуације може да представља инструмент брзог реаговања.			
Ефекти мере	Мера ће допринети јачању отпорности МСПП на спољне ризике и промене до којих долази како због различитих кризних ситуација, тако и због потенцијалних елементарних непогода и катастрофа. Кроз већу отпорност сектора МСПП, ојачаће и њихова позиција на тржишту, као и њихова конкурентност, што ће позитивно утицати и економију Републике Србије.			

Посебан циљ IV: Инклузиван сектор МСПП – Ојачана предузетничка иницијатива и већа шанса за улазак у предузетништво за различите циљне групе

Мера 4.1. Подстицање предузетничког духа и подршка почетници у бизнису

Врста мере	Подстицајна		Трајање мере:	2023–2027. године
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Број подржаних почетника у бизнису кроз финансијску и нефинансијску подршку	Извештај Министарства привреде	2.490 (150 кроз финансијску подршку а 2.340 кроз нефинансијску подршку) (2021)	3.320 (220 кроз финансијску подршку а 3.100 кроз нефинансијску подршку) (2027)
Опис	Ова мера има за циљ наставак спровођења и јачање финансијских и нефинансијских програма подстицаја за почетнике у пословању кроз унапређење доступности и обима подршке. Мера обухвата и промотивне активности за подстицање предузетничког духа, афирмацију предузетништва као пожељне каријере и јачање свести о значају предузетништва за општи друштвени и економски развој, као и даља унапређења портала „Предузетништво“, као централне националне платформе за правовремено и квалитетно информисања сектора МСПП о свим аспектима битним за њихово пословање, укључујући и расположиве видове подршке. Имајући у виду да је Стратегијом развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године обухваћена подршка стартап заједници, ова мера се спроводи као комплементарна и таргетира остале почетнике у бизнису.			
Ефекти мере	Реализација ове мере допринеће већем интересовању за покретање нових МСПП, оснаживању будућих предузетника и омогућавању реализацији нових пословних подухвата, чији покретачи немају довољно сопствених средстава, а због непостојања пословне историје не могу да их самостално обезбеде кроз кредите пословних банака. Мера ће допринети и развоју предузетничког духа и културе у друштву и бољој информисаности МСПП.			

Мера 4.2. Интензивирање подршке већој инклузивности развоја МСПП

Врста мере	Подстицајна		Трајање мере:	2023–2027. године
Индикатори	Назив	Извор провере	Почетно стање	Циљана вредност
1.	Број подржаних жена предузетника и младих који су добили финансијску и нефинансијску подршку	Извештај Министарства привреде	2570 (100 кроз финансијску подршку, а 2470 кроз нефинансијску подршку) (2021)	3935 (435 кроз финансијску подршку, а 3500 кроз нефинансијску подршку) (2027)
Опис	Ова мера за циљ има додатну подршку за развој предузетништва специфичних циљних група, као што су жене предузетнице, млади, припадници других осетљивих група, МСПП која послују у неразвијеним подручјима, као и развој социјалног предузетништва, у складу са њиховим потребама. Овом мером је предвиђено унапређење доступности и обима финансијске подршке за жене предузетнице, као и унапређење статистичког праћења женског предузетништва у Републици Србији. Кроз циљане финансијске инструменте за младе, припаднике ромске националне мањине и МСПП из неразвијених подручја осигураће се инклузивност даљег развоја предузетништва у Републици Србији. Мером је препознат значај различитих циљних група и њиховог укључивања за развој привреде и предузетништва, и њене активности су допуњујуће онима предвиђеним у другим планским документима као што су Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године и Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године. Што се социјалног предузетништва тиче, ова мера ће бити комплементарна мерама које ће бити дефинисане програмом развоја социјалног предузетништва, који је у изради, а чији је носилац министарство у чијој су надлежности рад, запошљавање, борачка и социјална питања.			
Ефекти мере	Реализацијом ове мере повећаће се инклузивност сектора МСПП и допринети ојачању економског положаја жена, младих и припадника других осетљивих циљних група у Републици Србији. Остали битни ефекти ове мере се односе на јачање социјалних предузетничких подухвата у Републици Србији, те последично решавање ширих друштвених потреба на иновативан начин.			

Анализа ефеката мера предложених овом стратегијом

Мере предложене овим документом јавне политике произвешће различите ефекте по привреду и друштво у целини. Иако ће за реализацију мера и активности предвиђених у Акционом плану бити издвојена значајна средства из буџета Републике Србије како би се спровели програми финансијске и нефинансијске подршке МСПП, као и даља корака на унапређењу правног, институционалног и оперативног окружења за МСПП и поједноставило њихово свакодневно пословање, посматрано на средњи и дужи рок, ове ће се инвестиције вратити. Кроз подизање конкурентности МСПП, јачање њихове отпорности на спољне ризике и њихове одрживости, МСПП ће значајније и доприносити буџетским приходима.

Поред издвајања из буџета Републике Србије, за реализацију мера и активности предвиђених овом стратегијом, користиће се и донаторска средства, а нарочито имајући у виду да је јачање МСПП приоритетна област како међународних организација и међународних финансијских организација, тако и билатералних донатора.

Мере ове стратегије допринеће смањењу трошкова за МСПП, а пружиће и финансијску подршку за реализацију њихових инвестиција, пројеката, као и дигиталну трансформацију и ресурсну ефикасност и одрживост. Мере су осмишљене тако да подстакну конкурентност МСПП како на домаћем тако и на различитим иностраним тржиштима, и то тако што ће им се пружити различите врсте информација, савета, нефинансијске и финансијске подршке. Активности и мере су осмишљене тако да подстакну и иновације у МСПП, како производно-процесне, тако и маркетиншке и организационе, а биће подржана и сарадња науке и привреде кроз програме чији је циљ управо комерцијализација иновација и јачање конкурентности МСПП. Јачањем конкурентности, МСПП ће бити у могућности да креирају нова радна места, што ће се позитивно одразити на даље смањење незапослености, унапређење знања и вештина запослених, али и менаџера и власника МСПП, као и креирање модела за привлачење и задржавање квалитетних кадрова у сектору МСПП и подстаћи ће заинтересованост радне снаге и за овај сектор. Имајући у виду значај МСПП за локалну заједницу, њихов раст и развој који се одвија најпре на локалу, подршка МСПП која ће бити обезбеђена мерама ове стратегије позитивно ће допринети и целокупном друштвеном развоју.

Мере предвиђене овом стратегијом позитивно ће утицати на положај различитих друштвених група, нарочито жена и младих, а обухватају и друге рањиве циљне групе (нпр. Роме, социјална предузећа, незапослене и др.). Предузетништво значајно доприноси унапређењу друштвено-економског положаја ових циљних група, јача њихову економску позицију и оснажује их. Унапређењем конкурентности сектора МСПП значајно се подстиче и запосленост и креирање нових радних места, па ће мере предвиђене овом стратегијом имати позитиван утицај и на ту област, а кроз моделе за привлачење и задржавање кадрова у МСПП и промоцију примера добре праксе, а послодавцима из сектора МСПП биће омогућено да ангажују запослене у складу са добром праксом и трендовима.

Мере предвиђене овом стратегијом нису секторске и нису креиране тако да унапређују привреду неког посебног статистичког региона у Републици Србији, већ су хоризонталне. Међутим, како МСПП чине окосницу локалних и регионалних привреда, њихов развој, унапређење продуктивности и конкурентности имаће позитиван утицај и на средине у којима послују.

Како предложене мере обухватају и подршку МСПП за озелењавање, енергетску ефикасност и одрживост, финансијску и нефинансијску подршку кроз обуке, савете и информације, али и јачање свести о заштити животне средине, оне ће имати позитиван ефекат и на животну средину, то се очекује смањење негативног утицаја овог сектора на квалитет воде, ваздуха и земљишта, као и унапређење управљања отпадом и енергетском ефикасношћу.

Имајући све ово у виду, реализација мера и активности предвиђених у Стратегији и пратећем Акционом плану, допринеће унапређењу животног стандарда у Републици Србији, кроз креирање нових радних места, допринос расту зарада, али и увећању пореских прихода.

7. МЕХАНИЗАМ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ И НАЧИН ИЗВЕШТАВАЊА О РЕЗУЛТАТИМА СПРОВОЂЕЊА

Министарство надлежно за послове привреде, задужено је за управљање спровођењем Стратегије и пратећег Акционог плана за координацију спровођења са другим органима државне управе, институцијама јавне управе и организацијама, као и за спровођење Стратегије у оним деловима у којима је препознато као институција надлежна за спровођење одређених мера и активности. Такође, Министарство надлежно за послове привреде прати спровођење Стратегије на основу квантитативних и квалитативних показатеља учинка циљева и мера Стратегије.

У складу са чланом 18. став 2. Закона о планском систему Републике Србије, припремљен је Акциони план којим су мере Стратегије детаљно разрађене. Акциони план који се усваја заједно са Стратегијом припремљен је за период имплементације од две године односно за период 2023–2024. године. Након истека важења овог акционог плана, министарство надлежно за послове привреде ће сачинити извештај о реализацији Акционог плана и припремити нови акциони план за наредни трогодишњи период (2025–2027. године). Заједно са извештајем о реализацији, може се извршити периодична (*mid-term*) евалуација Стратегије, како би се сагледали ефекти спровођења Стратегије у посматраном периоду и потенцијално предвиделе корекције јавне политике које се могу интегрисати у следећи, трогодишњи Акциони план.

Министарство надлежно за послове привреде ће директно пратити активности за чију реализацију је непосредно одговорно. Активности које непосредно реализују друга министарства, институције и организације, Министарство привреде прати посредно, преко њихових извештаја.

Извештавање о спровођењу активности и мера дефинисаних Стратегијом и пратећим Акционим планом врши се у складу са чланом 43. Закона о планском систему Републике Србије. Сви органи односно институције, носиоци спровођења појединачних мера и активности наведени у тексту Стратегије и у Акционом плану, као и они који су препознати као партнери у спровођењу, једном годишње извештавају министарство надлежно за послове привреде о спровођењу мера и активности.

Министарство надлежно за послове привреде извештава Владу преко органа државне управе надлежног за координацију јавних политика о резултатима спровођења Акционог плана, а у складу са роковима прописаним Законом о планском систему Републике Србије, односно најкасније 120 дана по истеку календарске године. Такође, министарство надлежно за послове привреде извештава Владу о резултатима спровођења Стратегије у року од 120 дана по истеку сваке треће календарске године од дана њеног усвајања и доставља финални извештај о реализацији Стратегије најкасније шест месеци након истека периода примене Стратегије.

У процесу праћења спровођења мера и активности Стратегије, као и припреме годишњих извештаја, надлежни органи ће користити јединствени информациони систем и његове расположиве функционалности, а сви носиоци реализације мера и активности ће преко тог система достављати извештаје министарству надлежном за послове привреде. Уколико институције и организације које су препознати као реализатори мера и активности или партнери у њиховом спровођењу немају приступ јединственом информационом систему, министарство надлежно за послове привреде ће прикупити податке о реализованим активностима и унети их у систем.

Поред тога, министарство надлежно за послове привреде ће на годишњем нивоу информисати и приватни сектор, односно МСПП, као и заинтересоване стране о реализацији Стратегије и оствареним резултатима, а са циљем настављања дијалога и сарадње.

8. СПРОВЕДЕНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ СТРАНАМА

Консултације са свим заинтересованим странама спровођене су током свих фаза трајања процеса израде Стратегије. Почетак процеса израде Стратегије оглашен је на порталу еКонсултације, где су потом објављивани и сви документи настали у оквиру припреме Стратегије. У периоду 1–30. јуна 2022. године, сва заинтересована лица су била у могућности да доставе своје коментаре, сугестије и доприносе за Стратегију, као и предлоге за приоритете и мере, преко наведеног портала.

Да би се осигурало укључивање свих учесника, обезбедила инклузивност и пружила једнака шанса присутнима да дају свој допринос и сугестије, ЈПД у процесу израде Стратегије је организован и спроведен у форми светског кафеа (енгл. *World Café*). *World Café* је једноставан и напредан метод за организацију дискусије и дијалога око важних питања. То је алат који подстиче интеракцију свих учесника и постепује дубљи ангажман свих присутних. Догађај у Београду, којим је званично започет процес ЈПД, организован је у формалнијем облику, уз присуство представника Министарства привреде, ПКС и представника и других органа државне управе, као и сектора МСПП.

ЈПД су организовани уз подршку и у сарадњи са ПКС и регионалним привредним коморама у јуну месецу 2022. године у 11 градова, и то хронолошки: Београд, Крушевац, Ниш, Нови Сад, Крагујевац, Шабац, Зајечар, Суботица, Ужице, Нови Пазар и Чачак.

На ЈПД је активно учествовало 239 присутних, и то:

- 121 представник МСПП,
- 56 представника научно-технолошких паркова, пословних инкубатора, кластера, регионалних развојних агенција, удружења привредника и организација цивилног друштва;
- 12 представника универзитета и средњих стручних школа и
- 50 представника државних институција и локалних самоуправа.

Такође, почетком септембра 2022. године, одржан је састанак и са члановима Савета ПКС за микро, мала и средња привредна друштва, на коме су представљени материјали прикупљени током јуна 2022. године, и добијени додатни коментари и сугестије.

На основу *ex-post* анализе као и SWOT анализе, експертски тим је идентификовао три тематске сесије које су биле предмет дискусије на сваком догађају. Учесницима су унапред прослеђене ове теме, као и подтеме у свакој целини, да би се припремили за догађај и да би од почетка знали шта се од њих очекује. На самим догађајима, присутни су били подељени у групе од четири до седам учесника и свака група је, уз подршку модератора, дискутовала о:

- Регулаторном, правном и институционалном оквиру за МСПП;
- Иновацијама, дигитализацији и одрживом/зеленом пословању МСПП и
- Конкурентности МСПП.

Кроз разговор у оквиру приоритетних тема, поред кључних питања, водила се и дискусија о специфичним темама као што су: промоција предузетништва, стартап, специфичне циљне групе (жене предузетници, омладинско предузетништво, социјално предузетништво, друга шанса), а МСПП су консултована и око активности које у претходној стратегији нису реализоване. Наиме, у складу са препоруком Државне ревизорске институције (ДРИ), да се приликом креирања нове политике развоја сектора МСПП анализира потреба и приоритет приликом састављања акционог плана за спровођење новог планског документа, приликом ЈПД модератори су се дотакли и ових питања.

Кроз ЈПД, као и додатне консултације, прикупљено је 48 иницијатива привредника.

Поред тога, 6. јуна 2022. године, у оквиру редовног састанка Парламента предузетника ПКС, консултације су одржане и са присутним предузетницима, а њихови коментари уграђени и систематизовани у Извештају о ЈПД. Почетком септембра, односно 6. септембра 2022. године, одржан је и додатни састанак у ПКС и том приликом су верификовани налази са ЈПД.

У периоду од 30. јануара до 20. фебруара 2023. године, Министарство привреде спровело је јавну расправу о Предлогу стратегије, са Акционим планом, а у складу са Закључком 05 број 023-673/2023 Одбора за привреду и финансије Владе од 25. јануара 2023. године. Током јавне расправе, прикупљено је, преко портала еКонсултације и путем електронске поште, 57 предлога и коментара које су сачиниле четири асоцијације и удружења. Већина коментара је делимично или у целини усвојена и уграђена у текст Предлога Стратегије и/или пратећег двогодишњег Акционог плана. За делимично усвојене и неусвојене коментаре дата су образложења. Министарство привреде сачинило је Извештај о јавној расправи о Предлогу Стратегије, са Акционим планом, који је објављен на порталу еКонсултације.

9. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ И АНАЛИЗА ФИНАНСИЈСКИХ ЕФЕКТА

За остваривање општег циља, посебних циљева и мера предвиђених овом стратегијом, средства се опредељују у буџету Републике Србије, Финансијским планом РАС, Финансијским планом ФЗР, Финансијским планом АОФИ, Финансијским планом Агенције за лиценцирање стечајних управника, Финансијским планом Фонда за иновациону делатност.

Средства за реализацију одређених мера и активности биће обезбеђена и кроз подршку ЕУ путем ИПА и кроз Програме ЕУ који се реализују у Републици Србији (као што су Хоризонт Европе, Програм за јединствено тржиште и сл.). Такође, предвиђено је и договорено или ће у наредном периоду бити договорено учешће и других билатералних и мултилатералних донатора у реализацији мера и активности ове стратегије и АП, као што су ГИЗ, КФВ, УНДП и сл.

Акционим планом приказан је буџет за реализацију мера за 2023. годину, са пројекцијама за 2024. годину, који је усклађен са Законом о буџету за 2023. годину, као Приоритетним областима финансирања 2024–2026. година.

10. АНАЛИЗА РИЗИКА

У Табели анализе ризика су приказани ризици који могу имати значајан утицај на спровођење ове јавне политике (Стратегије и Акционог плана). Значајан утицај подразумева да деловање одређеног фактора може да услови или неиспуњавање (у целисти или делом) или кашњење у испуњавању одређене активности или промену у правцу деловања ове јавне политике.

Органи који су дефинисани као носиоци активности благовремено прате и извештавају о појави ризика, као и спроводе све потребне активности за ублажавање дејства тих ризика.

Осим пописа ризика, у наредној табели су приказани и могући правци митигације (ублажавања дејства појединачних ризика), а који су дефинисани у складу са претходно формулисаним претпоставкама. Заједнички именилац свих активности, односно претпоставке које су „нултог типа“ и без којих не би могла да се оствари нити једна од активности су:

- политичка посвећеност носилаца активности и институција – партнера у спровођењу активности;
- адекватни финансијски, материјални и људски ресурси за имплементацију активности;
- ефикасна координација и циљно оријентисано управљање активностима;
- одсуство већих нестабилности у макроекономском окружења, криза великих размера и других крупних дисруптивних догађаја.

Посебан циљ	Активности/правци деловања политика	Претпоставке	Опис ризика	Решење/мере за ублажавање ризика
Предузетнички екосистем – Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСПП				
Посебан циљ 1: Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСПП	Унапређење општег правног, административног и пореског оквира за отпочињање и развој пословања и „другу шансу“ за МСПП	Унапређење досадашње праксе у припреми прописа и креирање афирмативнијег пословног окружења за развој предузетништва и раст и развој МСП	Недовољна заинтересованост и укљученост представника МСПП за праћење и припрему за нове прописе и процедуре	Додатне и допунске обуке за представнике МСПП и органа и институција одговорних за имплементацију нових прописа и процедура
Посебан циљ 1: Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСПП	Унапређење приступа МСПП кључној инфраструктури	Адекватно учешће, сарадња и допринос свих надлежних институција	Инфраструктурни развој није равномеран и пружа неједнаке прилике за целовит развој сектора МСПП на читавој територији Републике Србије	Потребно је координирати рад надлежних министарстава за спровођење различитих програма за додатно унапређење инфраструктуре и координација рада са ЈЛС
Посебан циљ 1: Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСПП	Јачање капацитета институција за подршку МСПП и дијалога за развој са МСПП	Заинтересованост како службеника тако и предузетника и власника МСП за ко-креирање јавних политика	Недовољни капацитети кључних институција за подршку сектору МСПП	Неопходна је честа комуникација са представницима МСПП у сврху јачања оних капацитета управе који највише доприносе расту и развоју сектора МСПП.
Посебан циљ 1: Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСПП	Формирање аналитичке основе на нивоу групе класификације делатности за утврђивање група МСПП на које прописи у припреми имају значајан утицај приликом спровођења	Постојање извора података на основу којих је могуће формирати аналитичку основу на нивоу групе класификације	Потреба повећања капацитета произвођача статистичких података (РЗС и Пореска управа)	Фазно обезбеђивање података на нивоу групе класификације делатности у складу са постојећим капацитетима и могућностима произвођача статистичких података

	ММСП текста	делатности		
Иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – оснажен сектор МСПП за дигиталну трансформацију и примену иновативних и зелених решења				
Посебан циљ 2: Иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – оснажен сектор МСПП за дигиталну трансформацију и примену иновативних и зелених решења	Унапређење иновативних капацитета	Иновативност је једна од најзначајнијих предиктора брзог раста МСПП	Недовољно коришћење подршке за развој иновативности МСПП	Потребна је активнија промоција и развој програма подршке иновативности МСПП
Посебан циљ 2: Иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – оснажен сектор МСПП за дигиталну трансформацију и примену иновативних и зелених решења	Подршка МСПП за примену зелене агенде у пословању	Креирана мапа пута о изазовима МСПП. Успостављена платформа за циркуларну економију. Креирана јасна методологија за укључивање зелених критеријума.	Инфлаторни и други макроекономски притисци угрожавају спремност МСПП за повећан допринос остваривању свих циљева одрживости	Потребно је активно радити на јачању свести и олакшати приступ фондовима чији је циљ озелењавање пословања
Посебан циљ 2: Иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – оснажен сектор МСПП за дигиталну трансформацију и примену иновативних и зелених решења	Подршка МСПП за дигиталну трансформацију и развој е-трговине	Развијена методологија програма за дигиталну трансформацију МСПП. Довољна спремност заинтересованих страна за убрзану дигитализацију	Дигитализација пословања омогућава квалитативни „скок“ у развоју МСПП. Већински део сектора МСПП послује у радно-интензивном и недовољно дигитализованом окружењу	Потребно је активно унапређивати програме финансијске и нефинансијске подршке сектору МСПП за подстицање дигиталне трансформације МСПП
Конкурентан МСПП сектор – Ојачана конкурентност МСПП на домаћем и страном тржишту				
Посебан циљ 3: Ојачана конкурентност МСПП на домаћем и страном тржишту	Подршка МСПП за јачање капацитета за управљање људским капиталом	Консензус око реформе образовног система и јачања дуалног образовања	Људски ресурси су кључна компонента опстанка, раста и развоја МСПП. Негативни демографски трендови и недовољно активна „циркулација мозга“ смањују капацитете МСПП	Потребно је додатно јачати капацитете формалног образовног система и неформалног образовања са циљем добијања што је могуће спремнијих људских ресурса
Посебан циљ 3: Ојачана конкурентност МСПП на домаћем и страном тржишту	Интензивирање подршке за инвестирање, приступ финансирању и реализацији финансијских трансакција МСПП кроз постојеће и нове програме	Спремност банака и других финансијских институција за унапређење постојећих и развој нових производа за МСПП сектор	Недовољни капацитети сектора МСПП за излазак на нова тржишта и успешно превазилажење царинских и нецаринских баријера	Стабилни процес интеграције у ЕУ и јачање спољнотрговинских односа билатералним и мултилатералним уговорима
Посебан циљ 3: Ојачана конкурентност МСПП на домаћем и страном тржишту	Подршка МСПП за ширења на нова тржишта	Удруживање предузетника омогућава креирање синергетског ефекта и бржи раст и развој	Изразито слабо поверење међу МСПП и недовољно развијен ауторитет пословних удружења	Потребно је креирати посебне позитивне мере за унапређено повезивање МСПП и јачање поверења међу битним стејкхолдерима
Посебан циљ 3: Ојачана конкурентност	Јачање отпорности	Постојање брзог протока информација о поремећајима на тржишту узрокованих екстерним факторима.	Сектор МСПП је изразито осетљив на негативна кретања на макроекономском и спољнотрговинском нивоу.	Потребно је активно симулирати деловање макроекономских и

МСПП на домаћем и страном тржишту	МСПП на кризе	Довољни кадровски капацитети са развијеним компетенцијама за праћење кризних удара на сектор МСПП	Нестабилно економско и трговинско окружење и потенцијални удари на ликвидност МСПП	спољнотрговинских ризика са циљем оптимизације кризног одговора
Инклузиван МСПП сектор и оснажен предузетнички дух – Ојачана предузетничка иницијатива и већа шанса за улазак у предузетништво за различите циљне групе				
Посебан циљ 4: Ојачана предузетничка иницијатива и већа шанса за улазак у предузетништво за различите циљне групе	Подстицање предузетничког духа и подршкама почетницима у бизнису	Обједињавање свих релевантних садржаја за предузетништво на једном месту	Недовољно дуга култура предузетничког размишљања континуирано девалвира тежњу за развојем предузетничких подухвата. Промотивне активности ка развоју предузетништва још увек немају довољан „одјек“ у јавности	Потребно је активно и континуирано радити на прилагођавању комуникацијског и едукацијског садржаја превасходно ка почетницима у пословању
Посебан циљ 4: Ојачана предузетничка иницијатива и већа шанса за улазак у предузетништво за различите циљне групе	Интензивирање подршке већој инклузивности развоја МСПП	Унапређено статистичко праћење предузетништва суштински неједнакоправних и маргинализованих група. Спремност суштински неједнакоправних и маргинализованих група за отпочињање предузетничких подухвата	Формална пословна једнакоправност за отпочињање или вођење „малог бизниса“ није рефлектована у пракси . Демографске карактеристике (пол, године, национална и друга припадност) битно нарушавају једнаку шансу за вођење успешног МСПП	Одабране активности активне политике јачању инклузивности сектора МСПП треба да буду често ре-евалуиране са циљем оптималне алокације расположивих фондова (укључујући бесповратна, кредитна и гаранцијска средства)

11. АКЦИОНИ ПЛАН

Акциони план за примену Стратегије, са Прилогом 2 – Листа скраћеница, одштампан је уз ову стратегију и чини њен саставни део.

12. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Саставни део ове стратегије чини Прилог 1 – Листа скраћеница, која је одштампана уз ову стратегију.

Ову стратегију објавити на интернет страници Владе, интернет страници Министарства привреде и порталу е-Управе, у року од седам радних дана од дана усвајања.

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије“.

05 број 023-10275/2023

У Београду, 26. октобра 2023. године

Влада

Први потпредседник Владе,
Ивица Дачић, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Листа скраћеница

Агенда 2030	Агенда Уједињених нација за одрживи развој од 2015. до 2030. године
Акциони план	Акциони план за период 2023–2024. године
АОФИ	Агенција за осигурање и финансирање извоза Републике Србије
АРРА	Акредитована регионална развојна агенција
БДВ	Бруто домаћа вредност
БДП	Бруто домаћи производ
ГИЗ	Немачка организација за међународну сарадњу
ДРИ	Државна ревизорска институција
ЕБРД	Европска банка за обнову и развој
ЕГД	Европски зелени договор
ЕК	Европска комисија
ЕРП	Програм економских реформи
ЕТФ	Европска тренинг фондација
ЕУ	Европска унија

ЕУ Стратегија МСП	Стратегија МСП за одрживу и дигиталну Европу
ИКТ	Информационо-комуникационе технологије
ИПА	Инструмент за претприступну помоћ
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЈПД	Јавно-приватни дијалог
КФВ	КФВ Развојна банка
МСП	Мала и средња предузећа
МСПП	Мала и средња предузећа и предузетници
ММСП тест	Тест утицаја на микро, мале и средње привредне субјекте
НБС	Народна банка Србије
НИО	Научно-истраживачка организација
ОЕЦД	Организација за економску сарадњу и развој
ПКС	Привредна комора Србије
РАС	Развојна агенција Србије
РЗС	Републички завод за статистику
СБА	Акт о малим предузећима
СДИ	Стране директне инвестиције
Стратегија	Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године
Стратегија МСПП	Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године
УНДП	Програм Уједињених нација за развој
ФЗР	Фонд за развој Републике Србије
ЦДТ	Центар за дигиталну трансформацију ПКС
ЦЕФТА	Централноевропски уговор о слободној трговини
ЦОР	Циљеви одрживог развоја

НАПОМЕНА РЕДАКЦИЈЕ: План у PDF формату можете преузети кликом на следећи линк:

Акциони план за период од 2023. до 2024. године за примену Стратегије за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године